

Kieliviesti

Suomi ja meänkieli Ruotsissa 1 • 2023

**Larin-Kyösti - suomalainen vai
ruotsalainen runoilija?**

Kuntien verkkosivustojen kartoitusta

Oikolukeminen ja meänkieli

Kieliviesti

Suomi ja meänkieli Ruotsissa 1 • 2023

SISÄLLYS

- 3 Päätoimittajalta
- 4 Larin-Kyösti – suomalainen vai ruotsalainen runoilija?
- 12 Kuntien verkkosivustojen kartoitusta
- 18 Virtuaaliset työvälineet avaavat kielenelvytykseen uuden ulottuvuuden
- 22 Pohjoismaiset henkilönimikäytännöt – yhtäläisyyksiä ja eroja
- 28 Yhdysana vai sanaliitto, siinä pulma
- 32 Uudissanoja Kielitoimistosta
- 34 Miksi on tärkeää etsiä vuoden ruotsinsuomalaista sanaa?
- 37 Oikolukeminen ja meänkieli
- 40 Parantava kirjottaminen – palata perinhöön
- 43 Kort om innehållet på svenska

Institutet för
språk och
folkminnen

Kielen ja
kansanperinteen
tutkimuslaitos

Kieliviesti

ISSN 0280-350X

Päätoimittaja Riina Heikkilä
Toimituskunta Tarja Larsson
Sari Pesonen
Elina Kangas (meänkieli)
Meri Alarcón (meänkieli)

Lehden aineisto on vapaasti käytettävissä,
mutta lähde on mainittava. Kirjoittajat
vastaavat tekstiensä sisällöstä itse.

Verkkosivusto isof.se/kieliviesti
Sähköposti suomi@isof.se
Puhelin 0200-275 555 (klo 9–12)
Postiosoite Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos,
Box 20057,
104 60 Stockholm
Katuosoite Alsnögatan 7
Graafinen asu Taberg Media Group, 2023

Isofin suomen kielen huoltajat Riina Heikkilä ja Tarja Larsson sekä Kaarlo Mikkosen Toripolliisi Oulussa.

FOTO: Henna Leskelä

Arvoisa lukija!

Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksella on ollut paljon tapahtumia ensimmäisen puolen vuoden aikana. Suomen kielen huoltajat järjestivät muun muassa perinteisen kieliseminaarin, jossa kuullut esitelmät tulevat myös verkkosivustollemme myöhemmin. Kielenhuolta-

jat ovat myös käyneet kouluttautumassa Suomessa Kielitieteen päivillä Oulussa (ja tervehtimässä Toripolliisia).

Nyt toivotamme kaikille lukijoille oikein hyvää kesää!

Riina Heikkilä

Juhani Niemi

Larin-Kyösti – suomalainen vai ruotsalainen runoilija?

Ja sentään vieras mulle on se maa,
sen hengess', ilmassa en elää saata.
ja kahta rantaa aatos harhailee,
kaks mulle luotiin kotimaata,
ma ristiriitain lempilapsi lien,
ma kahden rajakunnan kieltä haastan,
ma katson koko, laajaa maailmaa,
mut sydän laulaa synnyinmaasta,
miss' itkin lasna sekä leikin löin
ja kuulin illoin kummaa tarun taikaa,
miss' sieluuni sain korven kohinan
ja missä surun kannel kaikaa.

Näin Larin-Kyösti (alkuperäiseltä nimeltään Karl Gustaf Larson) kirjoitti lyyrisessä muodossa oman elämänsä ja taiteellisen tuotantonsa keskeisestä ristiriidasta teoksessaan *Etsijän Tarina* (1901). Samoihin aikoihin hän kirjoitti elämäkerrallista haku-teosta varten selonteon omista juuristaan, jotka palautuivat Ruotsiin. Hänen äitinsä Sofia Wilhelmina Skog syntyi Husby-Rekarnen pitäjässä, joka nykyisin kuuluu Eskilstunan kaupunkiin. Isä Gustaf Israel Larson oli lähtöisin Norrköpingistä.

PIIROS: MARKKU HUOVILA

”Ei suvussa ole paroonia eikä kreivejä, jotka historia olisi ikuistuttanut, vaan käsityöläisiä ja talonpoikia ja moukaria ja kuokkaa ne ovat heiluttaneet”, Larin-Kyösti tiivistä äidinpuoleisen sukunsa luonnetta. Selvityksessään runoilija oikoi riikinruotsalaista taustaansa vedoten sukunsa ”hiesman vinoihin silmiin ja osaksi suomalaisiin piirteisiin”. Leikkiä laskien hän esitti, että ”kyllä varmaan niistä suomalaisista, jotka Kustaa Vaasan aikoina ja sen jälkeen muuttivat Pohjanmaalta Värmlantiin, tiele tipahti se minunkin kantaisäni!”

Köyhän yhdeksänlapsisen seppäperheen jälkeläisenä vuonna 1834 syntynyt Wilhelmina (perhepiirissä Mina) Skog joutui jo pienenä lähtemään ansaitsemaan leipäänsä ”palkkapiikana”. Eräiden tietojen mukaan hän hoiti vieraita lapsia jo viisivuotiaana ja palveli yhdeksänvuotiaana Lejonhufvudin aatelisperheessä. Wilhelmina Skog asui varttuessaan pitkään Eskilstunassa, missä hänellä oli lähellään muita sukulaisia.

1850-luvun puolessavälissä hän on sieltä muuttanut Suomen Turkuun, josta kärrykyödyllä matkusti Helsinkiin.

Larin-Kyöstin vuonna 1845 syntynyt isä Gustaf Israel Larson eli lapsuutensa Norrköpingin merikaupungissa, jossa tämän isä Gustaf Larson (1812-1871) työskenteli kankurimestarina. Elämä kankuri Larsonin perheessä oli niukkaa ja sitä pahensi äidin kuolema Gustaf Israelin ollessa kolmen vuoden ikäinen. Larin-Kyöstin kertoman mukaan hänen isänsä ei tullut toimeen äitipuolensa kanssa, ja vartuttuaan nuoruuskaiseksi hän ennen pitkää lähti kotoaan

Ei suvussa ole paroonia eikä kreivejä, jotka historia olisi ikuistuttanut, vaan käsityöläisiä ja talonpoikia ja moukaria ja kuokkaa ne ovat heiluttaneet.

etsimään töitä Tukholmasta. Tavoiteltua konttoristin paikkaa Gustaf Israel Larson ei kuitenkaan saanut, niinpä ”nälkä pakotti hänet viinuriksi”, kuten Larin-Kyösti muo-
toilee sukuselvityksessään.

1860-luvun lopulla Gustaf Larson on lähtenyt hakemaan onneaan Suomeen, missä hän todennäköisesti sattumalta tapasi maannaisensa Wilhelmina Skogin. Toisiinsa Larin-Kyöstin vanhemmat ovat tutustuneet nähtävästi vasta 1870-luvun alussa. Toisten tietojen mukaan ensitapaaminen olisi tapahtunut Porissa, toisten mukaan maan pääkaupungissa.

Naimisiin Gustaf Larson ja Wilhelmina Skog menivät Helsingissä alkuvuodesta 1873 ja muuttivat pian Hämeenlinnaan, jossa tarjoutui mahdollisuus vuokrata kaupunginpuis-

toon sijoitettu ravintola. Helsingissä Larsonit olivat jo harjoitelleet ravintolatoimintaa pitämällä upseeriklubia. Sattuman piikkiin voi laskea myös sen, että he muuttivat juuri Hämeeseen. Taustalla on hyvä muistaa, että Hämeenlinna oli ensimmäisen rautatieyhteyden valmistuttua 1860-luvulla muuttunut jonkinlaiseksi ”Helsingin etukaupungiksi”, kuten Z. Topelius sitä teoksessaan *Matkustus Suomessa* luonnehti.

Sisämaan kaupunkiin asettumisesta tuli Gustaf ja Wilhelmina Larsonille suuri haaste. Tilannetta kyllä jossain määrin helpotti se, että Hämeenlinnassa ruotsin kieli oli yleisesti käytössä kaupallisessa toiminnassa. Erikoista pikkukaupungille oli se, että 1800-luvun puolivälistä ensimmäiseen maailmansotaan asti juuri Ruotsista

tulleet hallitsivat hotelli- ja ravintola-alaa. He myös hankkivat ruotsinmaalaista palveluskuntaa yrityksiinsä.

Perheidylli särky

Kun Gustaf ja Wilhelmina Larsonin häistä oli kulunut runsaat kaksi kuukautta, heille syntyi 5. kesäkuuta 1873 poika, joka sai nimensä isän ja isoisän mukaan. Karl Gustaf Larsonia alettiin myöhemmin kotipiirisä nimittää Göstaksi ja kouluun mennessä se suomentui Kyöstiksi tai Kössiksi. Larin-Kyöstin kirjoituksen ”Tienviittoja ja veräjää elämäni taipaleelta” (1923) mukaan hän syntyi ”suvikuun viidentenä päivänä toisella tunnilla aamulla Hämeenlinnan kaupunginpuiston, ’Parkin’, puutarhurin tuvassa, uunilinnun piipattaessa puiston rantapuussa pelätessään pienen pesänsä rikkoojaa”.

Muistelmissaan Larin-Kyösti kertoo isästään, että tämä puhui sujuvasti saksaa ja lueskeli kirjoja. Hänen kotikirjastoonsa kuului muun muassa Dorén kuvittama Danten *Divina Commedia*. Ravintoloitsijan toimenkuvaan soveltuen Larson oli seurallinen ihminen ja osoitti taiteellisia taipumuksia. ”Toveriseuroissa hän oli hilpeä ja kujeellinen, hänellä oli heleä tenoriääni, oli vatsatapuhuja, pukeutui valepukuun huvittaen seuraansa, teki meille lapsille, minulle ja sisarelle, nukketeatterin ja siirrellen nukkeja supatteli niiden suuhun vuorosanoja”, Larin-Kyösti on kertonut isästään. ”Isältä luulen perineeni taiteelliset harrastukseni, teatterihaluni ja huumorin, äidiltä hellän lyyrillisyyden”, Larin-Kyösti pohti taustansa nuorena kirjailijana.

Larsonin perheidylli murskautui maaliskuun lopussa 1884, kun perheen isä päätti päivänsä viiltämällä ranteensa. Ajankohdan latautui särkyvää symboliikkaa: sa-

”
Itse en ole saanut sivistystä, mutta minä tahdon sen hankkia lapsilleni.

mana päivänä (29.3.) oli kulunut tasan 11 vuotta Gustaf ja Wilhelmina Larsonin hääpäivästä. Ajan journalistiseen tapaan lehdet julkistivat tiedon oman käden kautta tapahtuneesta kuolemasta.

Vaikka perhe oli traagisen kuolemantapauksen takia vereslihalla, se Wilhelmina Larsonin tarmokkaalla työllä selvisi haaksirikosta. Ravintolatoimintaa pystytettiin jopa kehittämään, kun rouva Larson neuvotteli itselleen lainan oluttehtailija J.F. Schmausserilta. Lainan turvin hän saattoi perustaa tontilleen matkustajakodin. ”Lasteni takia tahdon maksaa kaikki velat”, hänen kerrotaan sanoneen saamamiehilleen. Toinen hänen periaatteensa kuului: ”Itse en ole saanut sivistystä, mutta minä tahdon sen hankkia lapsilleni.”

Fennomaanien koulussa

Ottaen huomioon vanhempien ruotsalaiset juuret herää kysymys, miksi Larsonin perheen esikoinen pantiin seitsenvuotiaana suomenkieliseen kouluun syksyllä 1880. Yksi syy siihen on voinut olla se, että Wilhelmina Larson oli palvellut Helsingissä piireissä, joissa fennomaanisat ajatukset olivat paljon esillä – olihan hän nähnyt läheltä suomalaisuusaktivisti Fredrik Cygnaeusta toimiessaan tämän veljen palvelijana. Suomalaisuushenki näkyi myöhemmin Larin-Kyöstin äidin pukeutumisessa, kun hän kantoi kaulassaan kansallisorunoilija J.L. Runebergin kuvaa. Eräiden tietojen mukaan myös Gustaf Larson olisi ollut kiinnostunut J.V. Snellmanin aatteista. Viime kädessä päätös suomalaiseen kouluun panemisesta perustui isän tahtoon, kuten Larin-Kyösti eräässä myöhemmässä muistiinpanossaan on vahvistanut.

Hämeenlinnassa oli 1870- ja 1880-lu-

vuilla tarjolla ruotsinkielinen pienten lasten koulu. Gösta Larson kirjoitettiin kuitenkin Lucina Hagmanin johtamaan, ”Valmistavaksi kouluksi” nimettyyn suomenkieliseen oppilaitokseen. Myöhemmin naisliikkeen keulakuvana ja kansanedustajana toiminut Hagman, Minna Canthin elämäkerran kirjoittaja, oli tullut vastavalmistuneena opettajana Hämeenlinnaan vuonna 1875, samana vuonna kuin koulu oli perustettu.

”Melkein ummikkona” kouluun tulleet Larin-Kyöstillä on varmasti ollut sopeutumisvaikeuksia ryhmässä, jossa oli sekä tyttöjä että poikia. Hagmanin koulussa suomea huonosti puhuva poika pantiin tarpeen vaatiessa kuriin. ”Olinhan kyllä valmistavassa koulussa ollut aika vallaton vesa”, Larin-Kyösti muisteli *Kotoisilta kужilta* -teoksessa (1934) ensimmäistä kouluaikaansa.

Valmistava koulu oli kolmivuotinen, mutta tuleva runoilija sai käydä sitä neljä vuotta ennen kuin oli kypsä hakemaan Hämeenlinnan lyseon ensimmäiselle luokalle. Hän paransi kuitenkin menestystään loppua kohti ja sai keväällä 1884 kunnostautumisesta 10 markan palkinnon. Lyseossa koulumenestys jäi heikommaksi eikä hän siellä enää päässyt osaksi stipendeistä.

Larin-Kyöstin kompastuskiveksi jo alemmilla luokilla muodostui matematiikka, minkä takia hän on kertonut kokeneensa koulun ”kidutuslaitokseksi”. Kun kompensaaiona epäonnistumisista matematiikan taidoissa hän loisti suorituksillaan liikunnassa.

Vanhan ajan lyseo-opetus tarjosi monenlaisia valmiuksia ja elämän eväitä oppilailleen. Klassillinen lyseo oli ennen kaikkea sivistyslaitos. Koulu kiinnitti huomiota

erityisesti kieliin ja kirjallisuuteen. Kieliä opiskeltiin useita jo alemmilla luokilla: ruotsia ensimmäiseltä, saksaa ja venäjää toiselta luokalta lähtien. Lisäksi klassillisessa lyseossa tuli luonnollisesti latina. Lyseon eri oppiaineisiin sisältyi tuon ajan tapaan runsaasti kaunokirjallisuutta. Latinassa luettiin klassikoita, ruotsin kielessä J.L. Runebergiä, venäjässä Vladimir Puškinia, saksassa Friedrich Schilleriä. Suomen kielen opetuksessa paljon aikaa käytettiin *Kaivalan* runoihin.

Oman äidinkielenensä kautta Larin-Kyöstin oli helppo päästä sisälle myös ruotsinkieliseen runouteen, mitä kohtaan kiinnostusta oli pohjustettu jo lapsuudenkodissa. Olivathan Bellmanin laulut olleet isä Larsonin mielirunoutta ja niitä oli pidetty jatkuvasti esillä kodin miljöössä.

Tuleva runoilija Larin-Kyösti kirjoitteli säkeitä ja suorasanaisia kompia koululehtiin. Kirjoittamisen opastajina toimivat toiset oppilaat. Sittemmin lukiovaiheessa oppimestariksi tuli Paltamosta Oulun kautta Hämeenlinnaan kulkeutunut

maanmittarin poika Eino Lönnbohm eli poeta laureatus Eino Leino. Leino oli viittä vuotta nuorempi, mutta kirjallisissa harjoituksissa jo pitemmällä.

Leino tuli Hämeenlinnan lyseoon neljännelle luokalle syksyllä 1890. Kun Larin-Kyösti kertasi vuosikursseja, hän ja Leino päätyivät yhtä aikaa seitsemännelle luokalle syyslukukaudella 1893. He ystävystyivät nopeasti ja viettivät paljon aikaa yhdessä. Leino kävi lähes joka päivä La-

rin-Kyöstin luona pelaamassa korttia, juomassa kahvia ja joskus nauttimassa myös viiniä ja punssia, jota Larin-Kyösti oli pistänyt äitinsä ravintolan varastosta.

Ylioppilaskirjoitukset keväällä 1895 olivat Leinolle, luokkansa priimukselle, läpihuutojuttu, vaikka hän kirjeessään luokkatoverilleen kesäkuun alussa kertoikin odottavansa jännittyneenä suullisten kokeiden tuloksia. Larin-Kyösti puolestaan kirjoitukset olivat huolen aihe, koska matematiikka tuotti tuskaa ja johti reputukseen. Toinen yritys onnistui: professori Teppo Homén, Eino Leinon Kasimir-veljen ystävä, antoi armon käydä oikeudesta ja laittoi ylioppilaskokelaan huvilallaan Lohjalla ratkaisemaan ekvaatioita, jotka tämä oli melkein ulkoa opetellut.

Helpottunut koulupoika, jo 22 vuotta täyttänyt, sai todistuksensa ja heitti paluumatkalla matematiikankirjansa ”järven läikkyville laineille”. Sen jälkeen hän otti matkalaukusta aiemmin ostetun ylioppilaslakin ja pani sen päähänsä matkustaen seuraavalla junalla Hämeenlinnaan.

Kosketuksia Pohjoismaihin

Opiskeltuaan jonkin aikaa slaavilaista filologiaa Helsingin yliopistossa Larin-Kyösti antautui päätoimiseksi runoilijaksi. Esikoiskokoelma *Tän pojan kevätrallatuksia* ilmestyi 1897 ja oli myyntimenestys. Julkaisuun kymmenkunta teosta Larin-Kyösti ryhtyi aktiivisesti suomentamaan kirjoja pohjoismaisista kielistä, mikä tarkoitti ruotsia, tanskaa ja norjaa. Kiinnostunein hän oli kääntämään August Strindbergiä, suurta esikuvaansa, jonka teoksista hän suomensi lähinnä kertomuksia. Toiseksi eniten suomennoksia Larin-Kyösti laati Ludvig Holbergin näytelmistä, joukossa

Olinhan kyllä valmistavassa koulussa ollut aika vallaton vesa.

klassikkona paljon esitetty *Valtiovaiisas kannunvalaja*.

Samoilta vuosilta kuin ensimmäiset suomennokset ilmestyivät, on useita Larin-Kyöstin sepittämiä runoja, jotka on omistettu Strindbergille. Suomalaisen runoilijan tiedetään lähettäneen ruotsiksi käännettyjä tekstejään omistuskirjoituksin Strindbergille, joka myös reagoi niihin kohteliaalla kommentilla kortissa: ”Det är styfva tag i verserna och bör bringa Er en vacker success. Har tack!”. Larin-Kyöstin runovalikoima löytyy edelleen omistuskirjoituksin Strindbergin jälkeensä jääneessä kirjastossa, mutta teoksen sivut ovat jääneet leikkaamatta auki!

Kun Larin-Kyösti alkoi suomentaa pohjoismaisista kielistä, hän samalla ryhtyi organisoimaan käännöshanketta, jossa hänen siihenastista tuotantoaan esiteltäisiin pohjoismaiselle yleisölle. Mukaan projektiinsa runoilija sai seitsemän ruotsinkielistä yhteistyökumppania, jotka ottivat tehtäväkseen kääntää yksittäisiä, heille sopivia tekstejä. Muutaman vuoden työn tuloksena valmistuikin vuonna 1908 Söderström & C:ön kustantama valikoima nimellä *Dikter af Larin Kyösti (Gösta Larson)*. Sen kääntäjiksi nimilehdellä mainitaan Gunnar Castrén, Dagmar Forstén, Bertel Gripenberg, Rafael Lindqvist, Wilhelm Lundström, Arvid Mörne ja Jacob Tegengren. Näistä klassisten kielten professori Wilhelm Lundström oli ruotsalainen, muut suomenruotsalaisia kirjallisia vaikuttajia, joten suomen kielen osaamisenkin oli taattu.

Valikoimaan sisältyy varhaiskokoelmien hämäläisiä laatukuvia, historiallisia ja mytologisia runoja sekä keskeisyriikkaa. Proosan puolelta on kolme käännöstä. Va-

likoiman loppuun on liitetty tekijän toivomuksesta huomautus: ”Jotkut käännöksissä esiintyvät asialliset poikkeamat suomalaisista alkuperäisrunoista johtuvat kirjailijan ilmaisemasta toivomuksesta.” Tästä voidaan päätellä, että Larin-Kyösti on aktiivisesti ollut tarkistamassa käännöksiä.

Teos sai sekä suomenruotsalaisten piirissä että varsinaisessa kohdemaassa Ruotsissa hyvän vastaanoton. Kotikentällä Hämeenlinnassa tuoreeltaan käännöksen arvioinut kieleno ja runoilijan ystävä Valfrid Hedman tulkitsi joidenkin käännösten jopa parantaneen alkuperäisiä runoja. *Hufvudstadsbladets* artikkelissa nimimerkki A.K. oli sitä mieltä, että runot käännettyinä vaikuttivat originaaleilta. Kirjoittajan mukaan suomalainen runoilija saattoi olla onnellinen siitä, että oli saanut niin uskollisen kaiun laulujensa äänenpainoille. Tätä näkemystä toistettiin sittemmin monissa kritiikeissä, myös Ruotsissa. Kääntäjien panokseen oltiin laajasti tyytyväisiä ja arvosteluissa käsiteltiin yksittäisten ruotsintajien osuutta yksityiskohtaisemmin. Esimerkiksi *Åbo Underrättelserin* kriitikko vertaili Larin-Kyöstin runoja ruotsinmaalaisiin ja havaitsi odotusten mukaisesti yhteyksiä Karlfeldtiin, Frödingiin ja Bellmaniin.

Upsala-lehteen käännösvalikoimasta kirjoittanut Wilhelm Lundström toimi

”

Olipa hauskaa, että kerrankin tunnustit olevasi viikinkien jälkeläinen, mitä ominaisuutta minä olen Sinulta kadehtinut enemmän kuin kirjallisia laakereitasi.

Larin-Kyöstin runovalikoiman esittelijänä kaksoisroolissa, olihan hän osallistunut hankkeeseen. Lundströmin kirjoitukseen sisältyikin hauska havainto hänen ryhtyessään pohtimaan runoilijan kotipaikan vaikutusta. Lundström väitti, että jos Larsonin hotelli olisi sijainnut Porvoossa, Turussa tai Vaasassa, siis ruotsinkielisillä paikkakunnilla, ruotsalainen kirjallisuus olisi saanut yhden merkittävän runoilijan lisää! Kärjistäen kriitikko esitti, että Larin-Kyöstin runot oli teoksessa ikään kuin käännetty takaisin ruotsiksi. Lundström kiinnitti myös huomiota runojen ruotsalaistyyppisiin motiiveihin, kaukokaipuun ja vaellusvietin sekä viikinkiperinteen ilmentymiin.

Aftonbladetin Fredrik Vetterlund oli paljolti samoilla linjoilla kuin Lundström. Hän oli valmis väittämään, että ”jos Suomen ruotsiksi kirjoittavista aikalaisista joku voi osoittaa luotettavamman runoilijapersoonallisuuden kuin Larin Kyösti, se on Gösta Larson”. Vetterlundin mukaan suomalaisen runoilijan skaala oli suurempi kuin yleensä ruotsalaisten. Larin Kyöstissä kriitikko näki puhtaan lyyriikon ja havaitsi teksteissä vanhan ja aidon suomalaisen runon ihastusta luontoon. Kaiken kaikkiaan Vetterlund tulkitsi Larin-Kyöstin jatkavan itsenäisesti suurta suomalaisen ja suomen-ruotsalaisen runouden traditiota.

Myös pohjoismaiset kirjailijat ottivat kantaa Larin-Kyöstin runoihin. Nobelisti ja Ruotsin Akatemian jäsen Verner von Heidenstam luonnehti runoja ystävällisessä hengessä havaiten erämaarunojen humisevan suomalaismetsien kaihoa ja kertoi tunnustavansa siitä tekijän suomalaisuuden. Myös merkittävältä tanskalaiselta kriitikolta Georg Brandesilta ja Nobel-kirjailija

Knut Hamsunilta Norjasta Larin-Kyösti sai runovihkostaan tuoreeltaan positiivista palautetta.

Huolella toimitettu runovalikoima *Dikter af Larin Kyösti* oli kaikesta päätäen menestystarina ja se oli ensimmäinen etappi Larin-Kyöstin matkalla laajempaan maineeseen. Juhani Aho oli 1890-luvulla esittänyt, että käännökset pohjoismaisille kielille olivat väylä eurooppalaisille markkinoille. Tätä oppia Larin-Kyöstikin sovelsi ja teki ankarasti töitä saavuttaakseen yleisön myös muualla kuin Pohjoismaissa. Maailmansotien välillä hänen teoksiaan käännettiinkin keskeisille eurooppalaisille kielille, muun muassa ranskaksi, saksaksi ja italiaksi, ja hän sai jalansijaa Amerikkaa ja Japania myöten.

Patriootti vai viikinkien jälkeläinen?

Larin-Kyöstillä oli geeniensä ja Hämeenlinnan lyseon klassisen koulutuksen kautta ainakin viisi kieltä aktiivissa käytössä ja hän tarvitsi niitä kaikkia matkustellessaan maailmalla. Ruotsalaisista juuristaan huolimatta Larin-Kyösti oli runoilijana patriootti, joka kansakunnan kriittisissä tilanteissa viritti kanteleensa Suomen asian puolesta, muun muassa talvi- ja jatkosodan aikana.

Kirjailijan suhdetta ruotsalaisuuteen voi määritellä jopa skitsofreeniseksi: yhtäältä hän torjui sen, toisaalta nautti kielen osaamisen kautta tulleista kirjallisista virikkeistä. Vasta vanhemmiten Larin-Kyösti näyttää tunnustaneen juurensa. Tämän huomasi myös hänen ystävänsä. 1930-luvun puolivälissä leimatussa kirjeessään Valfrid Hedman kirjasi riemastuneena ylös runoilijan muuttuneen suhtautumisen: ”Olipa hauskaa, että kerrankin tunnustit olevasi

viikinkien jälkeläinen, mitä ominaisuutta minä olen Sinulta kadehtinut enemmän kuin kirjallisia laakereitasi.”

Runoilijana Larin-Kyösti oli suomalaisista suomalaisin ja hämäläisistä hämäläisin. Samalla hän oli maailmankansalainen, joka tapaili kaikille yhteisiä säveliä ja tulkitsi yleisinhimillisiä tunteja. Äidinkielitään ruotsalaisena ja sanataiteessaan ja sydämessään suomalaisena hän eli kulttuurien ja kielten rajamaastossa, jossa liikkui silmät ja korvat auki vastaanottavaisena erilaisille vaikutteille. Hänen tilanteessaan on jotakin samaa kuin suomenruotsalaisen modernistin Edith Södergranin, jonka runous kasvoi kulttuurisesta dialogista ja viime kädessä rajojen murtumisesta.

Nyt vuonna 2023, kun Larin-Kyöstin syntymästä on kulunut 150 vuotta ja kuolemasta tulee joulukuussa 75 vuotta, ei pidä unohtaa, että hän on merkittävällä tavalla luonut kestävää tuotantoa suomalaiseen kirjallisuuteen ja siirtänyt kirjallista pääomaansa myös muitten kulttuurien ulottuville. Taiteellisen karriäärinsä mitassa häntä voi pitää jonkinlaisena työn sankarina, kirjailijana, joka pyhitti elämänsä sanataiteelle ja jonka parhaat tuotokset elävät edelleen lukevan yleisön keskuudessa.

Kirjoittaja on Tampereen yliopiston Suomen kirjallisuuden emeritusprofessori, joka on julkaissut elämäkerran *Larin-Kyösti, kansanlaulaja ja kosmopoliitti* (2016).

Kuntien verkkosivustojen kartoitusta

Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos, Isof, on kartoittanut Ruotsin kuntien verkkosivustojen monikielistä informaatiota vuosina 2012, 2017 ja 2022. Vuoden 2022 kartoitus tehtiin lokakuusta 2022 tammikuuhun 2023. Tässä tekstissä kerrotaan tuloksista ja verrataan vuoden 2022 tuloksia vuosien 2012 ja 2017 tuloksiin. Tutkimus osoittaa ne muutokset, joita kuntien verkkosivustojen monikielisyssä saavutettavuudessa on tapahtunut. Tutkimus, johon tämä teksti perustuu, käsittelee kaikkiaan 87 eri kieltä. Tässä tekstissä kuvataan kuitenkin vain tuloksia suomen ja meänkielen osalta.

Sisältö- ja informaatiokategoriat

Kartoitus tehtiin niin, että Isof kävi läpi Ruotsin kaikkien kuntien verkkosivustot systemaattisesti. Kartoituksessa kuntien monikielinen informaatio jaettiin eri kategorioihin (samat kategoriat olivat mukana 2012, 2017 ja 2022).¹ Tässä tekstissä mukana ovat seuraavat kategoriat:

- Onko informaatiota kansallisen vähemmistön oikeudesta kieleen? Kunnilla on vähemmistölain mukaan vastuu tarjota tietoa.
- Onko vähemmistölaki käännetty kullekin kansalliselle vähemmistökielelle?

.....
¹ Kategoriat, jotka on merkitty tähdellä, on lisätty 2022. Niitä ei toisin sanoen ole mukana aiemmissä tutkimuksissa.

- Onko kansallisella vähemmistökielillä yhteiskuntaan liittyvää informaatiota? Esimerkiksi jätteidenkäsittelystä, rakennusluvusta tai kulttuurista.
- Onko kansallisella vähemmistökielillä informaatiota hyvinvointipalveluista? Esimerkiksi koulusta, vanhustenhoidosta tai lastenhoidosta.
- Onko erityistä informaatiota vasta maahan saapuneille? Esimerkiksi SFI:stä tai yhteiskunnallisista asioista.
- Onko koronainformaatiota?
- Onko turisteille suunnattua informaatiota?
- Onko käännettyjä lomakkeita?
- Onko sähköisiä palveluja, joissa voi käyttää kyseistä vähemmistökieltä?
- Onko sivustolla kyseistä kieltä osaan työntekijän yhteystiedot?

Suomi – tietoa kielestä Ruotsissa

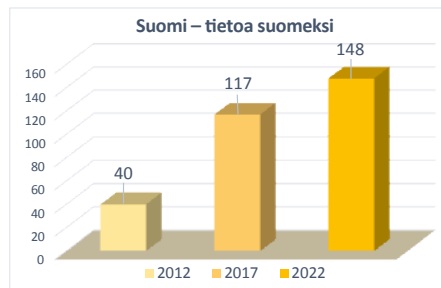
Suomi on suurin Ruotsin kansallisista vähemmistökielistä, ja noin 200 000–250 000 ruotsinsuomalaisen arvioidaan osaan suomea. Suomi on suomalais-ugrilainen kieli, joka kuuluu samaan kielikuntaan esimerkiksi saamen kanssa. Suomi on noin viiden miljoonan ihmisen äidinkieli.

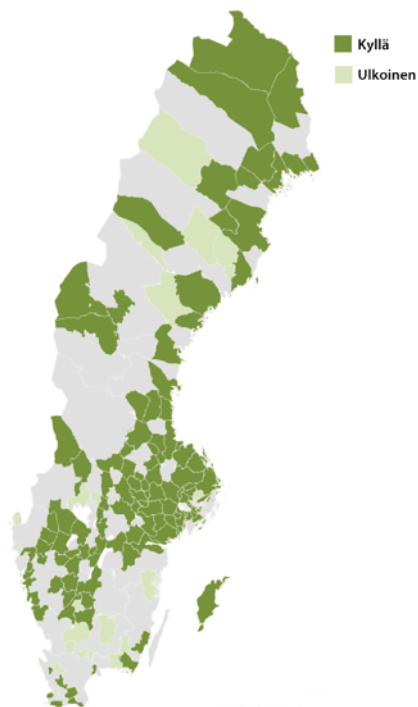
Suomen kielen hallintoalueeseen kuuluu tällä hetkellä 66 kuntaa. Näissä kunnissa kielellä on erityisen suuri suoja ja tuki, ja kunnissa tulee toimia erityisesti kielen säilymisen hyväksi. Hallintoaluekunnat vuonna 2022 ovat Borlänge, Borås, Botkyrka, Degerfors, Enköping, Eskilstuna, Fagersta, Finspång, Gislaved, Gävle, Göteborg, Hallstahammar, Haninge, Haaparanta, Hofors, Huddinge, Hällefors, Häbo, Jällivaara, Järfälla, Kalix, Karlsko-

ga, Kiiruna, Kramfors, Köping, Laxå, Lindesberg, Ludvika, Luulaja, Malmö, Mariestad, Motala, Norrköping, Norrtälje, Nykvarn, Oxelösund, Pajala, Sandviken, Sigtuna, Skellefteå, Skinnskatteberg, Skövde, Smedjebacken, Solna, Sundbyberg, Sundsvall, Surahammar, Söderhamn, Södertälje, Tierp, Trelleborg, Trollhättan, Trosa, Tukholma, Uddevalla, Upplands-Bro, Upplands-Väsby, Uppsala, Uumaja, Västerås, Älvkarleby, Örebro, Örnköldsvik, Österåker, Östhammar ja Övertorneå.

Suomi – tutkimustulokset

Isofin vuosina 2012 ja 2017 tekemien tutkimusten tulokset osoittivat, että kuntien verkkosivustoilla oli suhteellisen usein suomenkielistä informaatiota. Vuonna 2012 suomenkielistä tietoa sisältäviä sivustoja oli 40 ja vuonna 2017 määrä oli 117. 2022 määrä oli kasvanut entisestään, sillä sivustoja oli kaikkiaan 148, mikä merkitsee, että yli puolella Ruotsin kunnista oli suomenkielistä informaatiota verkkosivustollaan. Informaatio kunnan verkkosivustolla voi olla joko sisäistä tai ulkoista. Sisäinen informaatio merkitsee, että tieto oli kunnan omalla verkkosivustolla (PDF, Word tai muita tekstejä). Ulkoinen informaatio taas merkitsee, että kunnan verkkosivustolta oli linkkejä muille verkkosivustoille. Yhteensä

124 kunnalla oli sisäistä tietoa ja vain 24 kunnalla pelkästään ulkoisia linkkejä.

Suomenkielistä informaatiota oli kaikissa tutkimuksen kategorioissa. Tavallisinta oli tieto kansallisten vähemmistöjen oikeuksista. On kuitenkin tärkeää huomata, että tietoa ei aina ollut sekä suomeksi että ruotsiksi, vaan usein pelkästään ruotsiksi. 11 kunnalla oli suomenkielinen vähemmistölain käänös PDF-tiedostona verkkosivustollaan. Suomenkielistä hyvinvointiin liittyvää informaatiota oli 88 verkkosivustolla. Kyse oli esikouluun, kouluun, äidinkielenopetukseen, vapaa-ajankoteihin, koulukuljetuksiin, hoitoon, taloudelliseen tukeen, vanhustenhoitoon, lastenhoitoon ja omaistukeen liittyvistä teksteistä. Kyse oli yleensä itse tuotetusta informaatiosta,

mikä merkitsee, että kunta itse on laatinut tekstin. Yhteiskunnallisiin asioihin liittyvä informaatio, kuten jätteenkäsittely, vesi ja viemäröinti, vaalit, kirjasto, julkinen liikenne, asuminen, ympäristö, kierrätys ja työpaikat, oli myös tavallinen kategoria, sillä 87 kunnalla oli jotakin tähän kategoriaan kuuluvaa informaatiota. Asumiseen, kirjastoon ja julkiseen liikenteeseen liittyvä informaatio oli usein itse tuotettua, kun taas jätehuoltoon, kierrätykseen, vaaleihin ja pysäköintiin liittyvä tieto oli joko otettu toisen viranomaisen verkkosivustolta tai kyseessä oli toiselle sivustolle johtava linkki. 11 kunnalla oli vasta maahan tulleille suunnattua tietoa – tavallisinta oli informaatio SFI:stä, mutta ei pelkästään siitä. 22 kunnalla oli yhden tai useamman suomenkielisen työntekijän yhteystiedot. 28 kunnalla oli suomenkielistä turisti-informaatiota ja 16 kunnalla erilaisia lomakkeita. Lomakkeet liittyivät esikouluun, kouluun, hoivaan ja tukeen, mutta myös SFI-hakemuksiin, vähemmistökielihakemuksiin, kuljetuksiin, LSS-hakemuksiin, kielitukeen ja niin edelleen. Tietoa sähköisistä palveluista (Tempus, Unikum, Vklass, SchoolSoft ja Nuddis) oli 28 verkkosivustolla. On syytä huomata, että vain ohjeet ovat kyseisellä kielellä, eivät varsinaiset palvelut. Esite *Om kriget eller krisen kommer (Jos kriisi puhkeaa tai sota syttyy)* oli erittäin yleinen sekä sisäisenä tietona (PDF) että ulkoisena (linkit sivustolle msb.se). Koronainformaatio ei ollut miltei koskaan omaa tuotantoa, vaan lähteinä olivat Kansanterveysviraston (Folkhälsomyndigheten) verkkosivusto, 1177.se, krisinformation.se tai Ruotsin radio. Monilla kunnilla oli myös muuta informaatiota, joka ei kuulu mihinkään mainituista kategorioista,

kuten esimerkiksi tietoa erilaisista tapahtumista, elokuvista, festivaaleista, kirjasto-
 jen lainaussäännöistä sekä suomenkielisiä uutisia, muistiinpanoja neuvonpidoista, mahdollisuus jättää näkemyksiä ja valituksia, viihtyvyyssääntöjä, liputuspäiviä ja myös suomenkielistä tietoa Ukrainan sodasta. Tutkimus siis osoittaa, ettei suomenkielinen informaatio ole vain elintärkeisiin asioihin liittyvää, kuten koronainformaatiota tai tietoa hyvinvointipalveluista, vaan mukana on myös muuta, arkipäivän elämään liittyvää sisältöä. Sellaista tietoa ei ollut muilla kansallisilla vähemmistökielillä vaan vain suomen kielellä.

Suomen kielen hallintoalueeseen kuuluu 66 kuntaa, joista 65:llä oli suomenkielistä informaatiota. Ainoa kunta, jolla ei ollut suomenkielistä informaatiota verkkosivustollaan, oli Övertorneå. Övertorneån verkkosivustoa päivitettiin, ja jotkin toiminnot olivat tilapäisesti suljettuina, mikä todennäköisesti selittää sen, ettei suomenkielistä informaatiota ollut löydettävissä kunnan verkkosivustolta. Tätä artikkelia kirjoitettaessa Övertorneån verkkosivustoa päivitetään edelleenkin, joten on valitettavasti ollut mahdotonta löytää suomenkielistä tietoa.

Sekä vuosina 2012 että 2017 mukana oli informaatiota kaikissa kategorioissa. Suurin ero verrattuna vuoteen 2022 oli niiden kuntien määrässä, joilla oli suomenkielistä informaatiota, sekä kuinka kattavaa tämä

informaatio oli. 2022 suomenkielinen informaatio joidenkin kuntien verkkosivustoilla oli niin kattavaa, että 53 kunnalla oli omat erityiset välilehdet tai jopa sivustot suomeksi. Kyseessä on yli kolmasosa kaikista kunnista, joilla oli suomenkielistä informaatiota.² Vain kaksi näistä 53 kunnasta ei kuulu suomen kielen hallintoalueeseen, mikä merkitsee, että 77 prosentilla hallintoaluekunnista on erityinen välilehti, jolla on suomenkielistä informaatiota.

Tutkimuksen tuloksista selviää, että sellaisten kuntien määrä, joiden verkkosivustolla on suomenkielistä informaatiota, on kasvanut verrattuna vuosiin 2012 ja 2017. Lisäksi selviää, että informaatio kuntien verkkosivustoilla on hyvin kattavaa ja että informaatio on useimmissa tapauksissa sisäistä. Suomen kieli on tässä tutkimuksessa mukana olleista kielistä kahdeksannella sijalla.

Kieli	Kunnat, joilla informaatiota (lukumäärä)
englanti	274
arabia	244
somalia	201
ukraina	183
persia	179
tigrinja	172
dari	169
suomi	148
venäjä	138

.....
 2 Kunnat ovat Borlänge, Borås, Enköping, Eskilstuna, Finspång, Gnesta, Gävle, Hallsthammar, Haninge, Haaparanta, Hofors, Huddinge, Häbo, Hällefors, Järfälla, Kalix, Karlskoga, Kiiruna, Kramfors, Köping, Lindesberg, Linköping, Luulaja, Malmö, Mariestad, Motala, Norrköping, Nortälje, Nykvarn, Sandviken, Sigtuna, Skellefteå, Skinnkatteberg, Skövde, Smedjebacken, Solna, Sundbyberg, Sundsvall, Surahammar, Södertälje, Tierp, Trelleborg, Trollhättan, Uddevalla, Upplands-Väsby, Uppsala, Uumaja, Västerås, Älvkarleby, Örebro, Örnköldsvik, Österåker ja Östhammar. Kaikki kunnat Gnestaa ja Linköpingiä lukuun ottamatta kuuluvat suomen kielen hallintoalueeseen.

Meänkieli – tietoa kielestä Ruotsissa

Meänkieli on suomalais-ugrilainen kieli ja lähintä sukua peräpohjalaismurteiden kanssa. Kieli sisältää kuitenkin monia ruotsalaisia lainasanoja, varsinkin nykyaikaan liittyviä. Meänkieli on yksi niistä vähemmistökielistä, joilla pitkään oli alhainen asema Ruotsissa. Tornionlaakson suomi sai aseman omana kielenä Ruotsissa nimellä meänkieli vuonna 1999. Nykyään Ruotsissa arviolta mahdollisesti jopa 70 000 henkilöä puhuu tai ymmärtää meänkieltä täysin tai osittain.

Ruotsissa on nykyään ainakin kolme meänkielen varieteettiä: tornionlaaksonvarieteetti Pajalassa, Övertorneåssa ja Haaparannalla, jällivaaranvarieteetti Jällivaarassa ja lannankieli mm. Kiirunassa, Kurravaarassa ja Jukkasjärvellä.

Meänkielen hallintoalueeseen kuuluu yhdeksän kuntaa, jotka ovat Haaparanta, Jällivaara, Kalix, Kiiruna, Luulaja, Pajala, Tukholma, Uumaja ja Övertorneå.

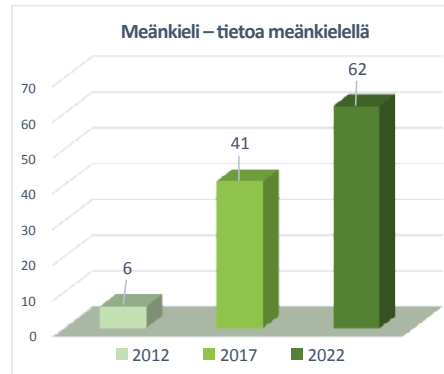
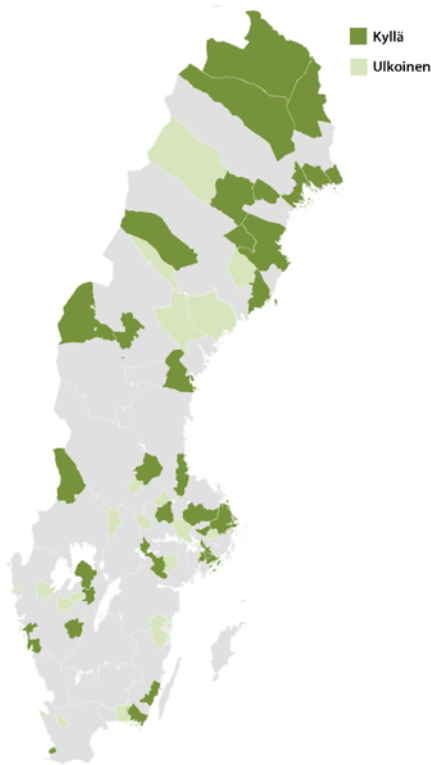
Päätös kansallisista vähemmistökielistä on parantanut meänkielen asemaa. Euroopan neuvoston toistuvissa tarkastuksissa vähemmistökielten asemasta Ruotsi saa kuitenkin terävää kritiikkiä siitä, kuinka vähemmistöpolitiikka toteutuu arkipäivässä, varsinkin kielikoulutuksen tarjoamisen osalta. Kahdeksas, englanninkielinen seurantaraportti on luettavissa täällä: <https://rm.coe.int/swedenecrml8-en/1680aao418>.

Meänkieli – tutkimustulokset

Vuonna 2012 kuudella kunnalla oli meänkielistä informaatiota verkkosivustoillaan, ja vuonna 2017 määrä oli noussut 41 kuntaan. Vuonna 2022 jo 62 kunnalla oli informaatiota meänkielellä.

Tavallisinta oli, että kuntien sivustoilla oli vähemmistölain käännös, tietoa esikoulusta, koulusta, hoidosta ja hoivasta, vaaleista, tulentekokielloista sekä koronainformaatiota. Koronainformaatio oli yleensä ulkoista informaatiota eli toiselle verkkosivustolle linkitettyä, kun taas esite Om kriget eller krisen kommer oli sekä sisäistä (kunnan omalla verkkosivustolla) että ulkoista informaatiota.

Niiden kuntien määrä, joilla oli meänkielistä informaatiota, voi olla harhaanjohtava, sillä 62 kunnasta 23 kunnalla oli vain ulkoisia linkkejä ja 39 kunnalla oli sisäistä informaatiota meänkielellä. Neljällä kunnalla oli erityisen kattavaa informaatiota sekä omat välilehdet tai sivut meänkielellä. Nämä neljä kuntaa olivat Kalix, Kiiruna, Luulaja ja Uumaja. 18 kunnalla oli hyvinvointiin liittyvää informaatiota ja 20 kunnalla yhteiskuntainformaatiota. Vain Tukholman kunnalla oli vasta maahan saapuneille suunnattua informaatiota meänkielellä ja Pajalan kunnalla turisteille suunnattua tietoa. Muutamilla kunnilla oli meänkielistä informaatiota sähköisestä Ulikum-palvelusta ja Jällivaaran, Kalixin ja Kiirunan kunnilla oli lomakkeita meänkielellä.

Kaikkien hallintoaluekuntien verkkosivustoilla, Övertorneåta lukuun ottamatta, oli informaatiota meänkielellä ainakin jossakin määrin.

Niiden kuntien määrä, joilla oli meänkielistä informaatiota, oli kasvanut huomattavasti Isofin aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Mutta jos tuloksia verrataan suomen kieleen, oli monien kuntien verkkosivustoilla vain ulkoista informaatiota eikä se ollut kovinkaan kattavaa.

Tiivistetysti voi todeta, että sekä suomen että meänkielen osalta tilanne oli paljon parempi vuonna 2022 kuin 2012 ja 2017, mutta että edelleen on runsaasti pa-

rantamisen varaa. Isof kartoittaa Ruotsin kuntien verkkosivustojen monikielistä informaatiota joka viides vuosi, joten tuloksia on mahdollista seurata säännöllisesti.

Kirjoittaja on Isofissa toiminut kielitieteilijä.

Linkkejä

1. [Nationella minoriteter](#)
2. [Institutet för språk och folkminnen](#)
3. [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk](#)

Maarit Jaakkola

Kurkistuksia olohuoneisiin Sarjakivaa-työpajassa: Virtuaaliset työvälineet avaavat kielenelvytykseen uuden ulottuvuuden

Jos haluamme kehittää kielenelvytyksen käytäntöjä ympäri maata kattavasti, on kehitettävä myös virtuaalisia työkaluja. Verkkoteknologia avaa oven koko maanlaajuiseen toimintaan. Yksi ensimmäisiä tämän tyyppisiä kokeiluja suomeksi Ruotsissa oli virtuaalinen sarjakuvatyöpaja, jossa perheet pääsivät käyttämään suomen kieltä piirtäessään ja puuhastellesaan ruutujen äärellä.

Perjantai 14. lokakuuta oli piirtäjien perjantai. Tuolloin useat kymmenet ihmiset ympäri Ruotsia – varovaisen arvion mukaan viitisenkymmentä henkeä, mutta ehkä enemmänkin – avasivat nettiyhteyden ja ryhtyivät yksissä tuumin piirtämään sarjakuvaa kotonaan.

Kyse oli virtuaalisesta sarjakuvatyöpajasta, joka kulki nimellä *Sarjakivaa – sve-rigefinska barn tecknar serier*, ja joka oli ensimmäinen kokeilumme yhdessäolon hyödyntämiseen. Moni on tottunut pandemian aikana kokoustamaan tai jopa käymään koulua tai yliopistoa Teamsin tai Zoomin välityksellä, ja jopa syntymäpäiviä ja juhlahetkiä on totuttu järjestämään paremman puutteessa virtuaalisesti. Miksei virtuaalista läsnäoloa voisi hyödyntää myös kielenelvytykseen?

Kun minä ja työparini **Leena Huss** Uppsalan ruotsinsuomalaisten kulttuuriyhdistys Rusukista saimme idean, haimme siihen tukea Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos Isofin järjestämällä ensimmä-

mäisellä kielenelvytystuen hakukierroksella. Pedagogiksi kutsuimme göteborgilaisen sarjakuvapiirtäjä **Henri Gylanderin**. Gylander piirtää työkseen useisiin ruotsalaisiin lehtiin kuten *LasseMajas Detektivbyråhon*, *Kamratposteniin* ja *Scouterna-lehteen*. Hän on pitänyt useita sarjakuvatyöpajoja, muttei ennen lokakuista piirtäjien perjantaita vielä yhtäkään virtuaalisesti. Kutsuimme mukaan myös kolme apuopettajaa inspiroijiksi: **Alvinin**, 7, **Akun**, 12 ja **Malten**, 14.

Kukaan meistä ei tiennyt, onnistuisiko virtuaalinen yhdessäolo pitkän viikon päätteeksi vai olisiko luvassa yhtä teknistä säätöä.

Kurkistuksia olohuoneisiin

Olimme jakaneet neljän tunnin työpa-
jan kahteen osaan: Ensimmäinen, ohjattu harjoitus oli perheen pienemmille, ja sillä varmistettiin, että kaikki pääsivät mukaan piirtämisen makuun. Toinen osa, vapaan piirtämisen jakso, oli antoisinta hieman isommille lapsille, jotka tarvitsivat työhön aikaa. Myös monet vanhemmat ja isovanhemmat piirsivät mukana.

Ennakkoon ilmoittautuneille tarjottiin myös virikemateriaalia, jota saattoi hyödyntää vapaan jakson pienryhmäkohtauksissa. Perheet pääsivät kurkkaamaan toistensa olohuoneisiin ja keittiöihin vaihtuvissa pienryhmähuoneissa, joissa keskusteltiin paitsi piirtämisestä, myös kaksikielisen perheen arjesta, harrastuksista, suomen ja ruotsin kielen eroista sekä hallintoaluekuntien töistä. Näin aikuisetkin pystyivät solmimaan kontakteja toisiinsa samalla kun lapset keskittyivät tuotoksiinsa.

Osa pienimmistä lapsista ehti väsähtää jo työpa-
jan alussa, mutta ruuduista näkyi koko illan ajan keskittyneitä katseita ja innokkaita ilmeitä – omistautuneisuus suorastaan huokui ruudun läpi. Todella moni lapsi ja nuori innostui esittelemään teke-

Kuva Sarjakivaa-työpajasta.

misiään muille vailla pienimpiäkään ujuden rippeitä. Lapset myös kommentoivat ja kannustivat toisiaan esimerkillisesti – suomeksi!

Vanhemmat viestivät vielä seuraavanakin päivänä, että sarjakuvaa oli syntynyt lisää. Moni nuori osallistuja, joka ei ollut aiemmin ollut erityisen innostunut piirtämisestä saati digitaalisista työtavoista, oli selvästi saanut kipinän. Ilmassa leijaili kysymys: tuleeko tälle jatkoa?

Jotta jatkoa tulisi, päätimme koota oppimme kirjan kansien väliin. Kokosimme sarjakuvatyöpajan annista kirjan, jonka julkaisijaksi saimme Ruotsinsuomalaisten arkiston Eskilstunasta.

Kirjassa on yhteensä 14 sarjakuvaa 11 ruotsinsuomalaisen lapsen piirtämänä, ja

lasten piirroksia kommentoivat ammattisarjakuvapiirtäjät Ruotsista ja Suomesta. Kommentoijina ovat muiden muassa ruotsinsuomalaiset Jenny Hannula, Markku Huovila ja Emma Åstrand sekä Suomesta Kiroilevan siilin tekijä Milla Paloniemi ja Kaisa Leka, kumpikin Sarjakuva-Finlandia-palkinnon voittajia.

Kuvakivaa-projekti sai keväällä 2023 jatkorahoituksen Kulturrådetilta uuteen kirjaan, joka tuotetaan työpajoissa ikään-tyneiden kanssa. Kirjan julkaisee Ruotsinsuomalaisten arkisto.

Kirjoittaja on mediapedagogi ja medialukutaidon tutkija Göteborgin yliopistosta. Hän kävi sarjakuvakursseja Tampereen lasten ja nuorten kuvataidekoulussa opettaja Pekka A. Mannisen johdolla.

Sarjiskivaa-työpaja

- Piirtäjien perjantai Sarjakivaa – sverigefinska barn tecknar serier oli laatuaan ensimmäinen verkkovälitteinen kielenelvytystapahtuma, jonka järjesti Uppsalan ruotsinsuomalaisten kieli- ja kulttuuriyhdistys Rusukki ja rahoitti Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos Isof.
- Tapahtuman tavoitteena oli kannustaa ruotsinsuomalaisia perheitä käyttämään suomen kieltä ja verkostoitua muiden kaksi- tai monikielisten perheiden kanssa.
- Tapahtuma oli osallistujille maksuton, ja perheestä saattoi osallistua niin monta henkilöä kuin perhe halusi.
- Tehdyistä piirustuksista koottiin yhteen kirja Sarjakivaa! Ruotsinsuomalaisten lasten sarjakuvia virtuaalisesta kielenelvytyksen työpajasta – Serier tecknade av sverigefinska barn från en virtuell workshop i revitalisering av det nationella minoritetsspråket finska (Ruotsinsuomalaisten arkisto – Sverigefinländarnas arkiv, 2022, toim. Maarit Jaakkola ja Leena Huss).
- Sveriges Radio Finskan juttu työpajasta: Osallistu sinäkin ruotsinsuomalaisten yhteiseen sarjakuvatyöpajaan! (13.10.2022).
- Lisätietoja osoitteessa kuvakivaa.se. Tapahtuman kuvasatoa on myös Instagramissa tilillä [@kuvakivaa](https://www.instagram.com/kuvakivaa).

Linkit

1. rusukki.se
2. isof.se
3. arkisto.org
4. [instagram.com/kuvakivaa](https://www.instagram.com/kuvakivaa)
5. sverigesradio.se

Pohjoismaiset henkilönnimikäytännöt – yhtäläisyyksiä ja eroja

Kaikissa Pohjoismaissa henkilönnimistä säädetään laissa. Näissä laeissa on paljon yhteistä, mutta selviä erojakin on.

Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa jokaisella tulee lain mukaan olla etunimi ja sukunimi. Norjalaisilla ja tanskalaisilla voi olla lisäksi niin sanottuja välinimiä. Islannissa puolestaan käytetään etunimen lisäksi isän nimeen perustuvia patronyymeja ja äidin nimeen perustuvia matronyymeja. Osalla islantilaisista on myös periytyvä sukunimi.

Selvitän tässä artikkelissa pääpiirteittäin, mitä pohjoismaisissa nimilaeissa säädetään etunimistä, sukunimistä, välini-

mistä, patronyymeista ja matronyymeista. Nimilaeissa huomioidaan myös ulkomaalaistaustaiset, transsukupuoliset ja adoptiolapset. En kuitenkaan kirjoita niistä tässä artikkelissa.

Etunimet

Kaikissa Pohjoismaissa ihmisellä tulee olla vähintään yksi etunimi. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa etunimien määrää ei ole laissa rajoitettu, mutta Suomessa niitä saa olla enintään neljä ja Islannissa enintään kolme.

Tanskassa ja Islannissa on hyväksytyjen etunimien listat, joista nimi valitaan. On kuitenkin mahdollista tehdä hakemus

nimestä, joka ei ole listalla. Jos nimi hyväksytään, se lisätään listaan. Tanskassa uusien nimien hyväksymisestä päättää perhetuomioistuin (*familieretsbuset*) ja Islannissa henkilönnimikomitea (*Mannanafnnd*).

Muissa Pohjoismaissa ei ole virallisia etunimilistoja, mutta esimerkiksi Suomessa oikeusministeriön alainen nimilautakunta käsittelee sellaiset nimet, joiden lainmukaisuutta epäillään Digi- ja väestötietovirastossa. Nimilautakunta joko puoltaa tai ei puolla nimen hyväksymistä, ja Digi- ja väestötietovirasto tekee päätöksen nimilautakunnan lausunnon pohjalta.

Kaikissa Pohjoismaissa etunimille on kuitenkin tietyt kriteerit. Suomen, Ruotsin, Tanskan ja Islannin nimilakien mukaan etunimi ei saa aiheuttaa pahennusta tai kantajalleen haittaa. Norjassa etunimeksi ei yleensä sovi nimi, joka on tai on ollut käytössä Norjassa sukunimenä, ellei nimi ole alun perin etunimi. Myöskään Suomessa etunimi ei saa olla ilmeisen sukunimityyppinen (esimerkiksi *Korhonen*, *Mattila*). Islannissa puolestaan etunimestä pitää pystyä muodostamaan genetiivimuoto islannin kielellä, ja sen tulee muutenkin olla mukautettavissa islannin kielen rakenteeseen ja oikeinkirjoituskäytäntöihin.

Kaikissa Pohjoismaissa etunimille on tietyt kriteerit

Suomessa, Norjassa ja Tanskassa pojalle ei saa antaa naisennimeä eikä tytölle miehennimeä. Suomessa on kuitenkin jo vanhastaan ollut käytössä sukupuolineutraaleja nimiä, kuten *Kaino* ja *Rauni*. Lisäksi sukupuolineutraaleiksi katsotaan sellaiset harvinaiset nimet, jotka eivät ole vielä vakiintuneet yhden sukupuolen nimiksi.

Suomessa on myös tyypillisesti joko miehen tai naisen nimeksi vakiintuneita etunimiä, jotka ovat kuitenkin olleet harvinaisina käytössä myös toisen sukupuolen niminä. Tällainen tyypillisesti naisen nimenä käytetty nimi voidaan hyväksyä miehelle ja miehennimi naiselle, jos nimi on käytössä vähintään viidellä elossa olevalla henkilöllä, jotka ovat samaa sukupuolta kuin henkilö, jolle nimeä haetaan.

Myös norjalaisilla on nimiä, joita on perinteisesti annettu kaikille sukupuolille. Tanskan etunimilistassa puolestaan on tällä hetkellä noin 1 300 sukupuolineutraaliksi merkittyä nimeä.

Islannissakin on hyväksytyjen nimien listassa aiemmin eroteltu naisen- ja miehennimet eikä naisennimeä ole saanut antaa pojalle tai miehennimeä tytölle. Vuonna 2019 erottelusta luovuttiin, ja nykyään kaikki listan nimet ovat kaikille sallittuja. Islantilaiset etunimet eivät kuitenkaan vanhastaan ole sukupuolineutraaleja samalla tavalla kuin jotkin suomalaiset nimet. Vastaavasti Ruotsissakaan nimiä ei ole laissa rajoitettu tietyn sukupuolen nimiksi.

Sukunimet

Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa jokaisella tulee lain mukaan olla sukunimi. Islannissa etunimen tai nimien lisäksi käytetään patronyymia tai matronyymia, mutta myös sukunimiä on käytössä. Vuodesta 1925 lähtien ei uusia sukunimiä kuitenkaan ole Islannissa saanut ottaa. Oikeus käyttää sukunimeä on vain siinä tapauksessa, että sukunimi periytyy suoraan vanhemmilta tai esivanhemmilta.

Lapsi saa yleensä jommankumman vanhemman tai heidän yhteisen sukunimensä. Kaikissa muissa Pohjoismaissa paitsi Islan-

nissa avioituva pari voi ottaa yhteisen sukunimen. Islannissa aviopuolison sukunimen voi ottaa vain välinimeksi. Avoparinkin on mahdollista ottaa yhteinen nimi Suomessa, Norjassa ja Tanskassa, jos heillä on yhteinen lapsi. Suomessa yhteisen nimen saa myös vähintään viisi vuotta yhdessä asunut lapseton avopari. Norjassa ja Tanskassa riittää kahden vuoden yhteisasuminen.

Suomessa kahdesta sukunimestä voi muodostaa sukunimiyhdistelmän. Nimet voidaan kirjoittaa erilleen tai yhdistää yhdysviivalla (esimerkiksi *Aalto Mattila, Pesonen-Mäki*). Sukunimiyhdistelmään on mahdollista valita mitkä tahansa sellaiset nimet, joiden käyttöön henkilöllä on oikeus. Esimerkiksi: lapselle voidaan muodostaa sukunimiyhdistelmä tämän vanhempien nimistä, avioparin sukunimiyhdistelmässä voi olla kummankin puolison nimi tai aikuinen voi liittää omaan sukunimeensä vaikka isovanhempansa sukunimen.

Ruotsin, Norjan ja Tanskan niin sanottu kaksoissukunimi (*dubbelt efternamn, dobbelt etternavn, dobbelt efternavn*) muistuttaa Suomen sukunimiyhdistelmää, mutta ei ole täysin sama asia.

Sukunimiyhdistelmän katsotaan koostuvan kahdesta itsenäisestä sukunimestä, kun taas kaksoisnimien ajatellaan olevan kahdesta osasta muodostettu

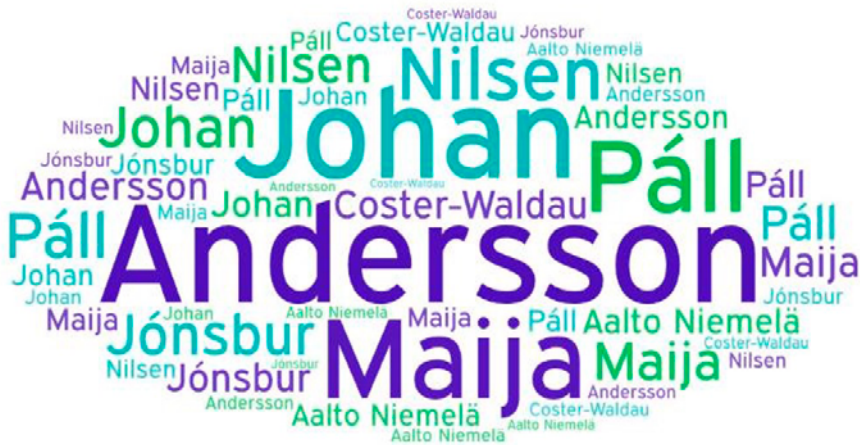
yksi sukunimi. Ruotsissa kaksoissukunimen osat voidaan kirjoittaa erilleen tai yhdistää yhdysviivalla, mutta Norjassa ja Tanskassa kaksoisnimissä käytetään aina yhdysviivaa.

Tanskalaisen sukunimi on aina hänen nimiyhdistelmänsä viimeinen nimi. Esimerkiksi näyttelijä Nikolaj Coster-Waldauin sukunimessä on yhdistetty hänen äitinsä sukunimi *Coster* ja isänsä sukunimi *Waldau*; näyttelijän sukunimi on siis *Coster-Waldau*. Hän olisi voinut ottaa äitinsä nimen myös välinimeksi, jolloin ei käytettäisi yhdysviivaa (*Coster Waldau*) ja pelkkä *Waldau* olisi hänen sukunimensä.

Suomessa kaikki käytössä olevat sukunimet ovat suojattuja. Käytössä olevan nimen voi ottaa itselleen vain siinä tapauksessa, että nimi on kuulunut omille vanhemmille tai esivanhemmille viidenteen polveen asti. Ruotsissa ja Tanskassa sen sijaan sukunimensä voi vaihtaa nimeen, joka on jo käytössä vähintään 2 000 henkilöllä kyseisessä maassa. Norjassa vastaava määrä on 200. Norjassa ja Tanskassa myös harvinaisemman nimen voi saada itselleen, jos kaikki kyseisen nimen kantajat antavat suostumuksensa. Lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa voi Suomen tavoin ottaa suojatun nimen, jos se on kuulunut omille esivanhemmille viidenteen polveen saakka. Norjassa ja Tanskassa myös välinimiä voi muuttaa sukunimiksi, ja Norjassa omistamansa tai asumansa maatilalla nimen voi joissakin tapauksissa ottaa sukunimekseen.

Islantia lukuun ottamatta kaikissa Pohjoismaissa on mahdollista luoda uudissukunimi. Uudissukunimi tarkoittaa nimeä, joka ei ole kyseisessä maassa käytössä sukunimenä. Uudissukunimeksikään ei käy mikä tahansa nimi, vaan sille on kriteerinsä. Nimi ei saa olla yrityksen nimi, rekisteröity tuotemerkki tai vastaava eikä sekoitettavissa sellaiseen. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa uudissukunimi ei saa olla sekoitettavissa myöskään suojattuun

Suomalaisille vieraampi nimikategoria on välinimet.

sukunimeen. Suomessa tällaista sääntöä ei ole, vaan yhden kirjaimen ero riittää, esimerkiksi *Karhunkallion* voi ottaa sukunimeksi, vaikka *Karhukallio* on käytössä.

Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa sukunimeksi ei yleensä käy käytössä oleva etunimi eikä Suomessa ilmeisen etunimityyppinen nimi. Suomessa uudissukunimen täytyy lisäksi vastata kotimaista nimikäytäntöä muodoltaan, sisällöltään ja kirjoitusasultaan. Näitä kriteerejä tarkastellaan oikeusministeriön nimilautakunnassa tapauskohtaisesti.

Välinimet

Suomalaisille vieraampi nimikategoria on välinimet, joita käytetään Norjassa ja Tanskassa ja jonkin verran myös Islannissa. Välinimetkin ovat virallisia nimiä, ja niistä säädetään laissa.

Norjalaisilla ja tanskalaisilla välinimen (*mellomnavn*, *mellemlavn*) paikka nimiyhdistelmässä on nimityksensä mukaisesti etunimen ja sukunimen välissä. Tyypilli-

sesti se muistuttaa sukunimeä. Välinimeksi voikin ottaa nimen, jonka saisi myös sukunimeksi, kuten vanhemman, esivanhemman tai puolison suku- tai välinimen tai kokonaan uuden nimen. Tanskassa välinimeksi on mahdollista ottaa myös etunimi.

Myös Ruotsissa on aiemmin käytetty välinimiä, mutta viimeisimmässä henkilönnimilain uudistuksessa (2017) niistä luovuttiin. Käytössä olevat välinimet muutettiin osaksi niin sanottua kaksoisnimeä. Välinimen sai myös jättää pois nimestään.

Vaikka Islannissakin käytetään välinimiä (*millinafn*), ne eivät ole erityisen yleisiä. Ne myös poikkeavat hieman muiden Pohjoismaiden välinimistä. Islantilaiset välinimet kulkevat yleensä suvussa tai kertovat, mistä nimenkantaja on kotoisin. Myös välinimistä on hyväksytyjen nimien lista.

(Sirkka Paikkala on kirjoittanut välinimistä Kielikellossa jutussa ”Mikä on Gro Harlem Brundtlandin sukunimi?”. Linkki juttuun on tämän artikkelin lopussa.)

Patronyymit ja matronyymit

Patronyymit ovat isän etunimestä ja tyttä-
tä tai poikaa merkitsevistä sanasta muo-
dostettuja nimiä (esimerkiksi *Jussinpoi-
kal-tytär, Johansson/-dotter, Jönsson/-döttir*).
Matronyymit on muodostettu vastaavasti
äidin nimestä. Patronyymeja ja matronyy-
meja käytetään kaikissa Pohjoismaissa,
mutta eri tavoin.

Islannissa jokainen lapsi saa etunimensä
perään patronyymin tai matronyymin. On
myös mahdollista käyttää molempia (esi-
merkiksi *Bergþóruson Eggertsson*; henkilön
äidin nimi on *Bergþóra* ja isän nimi *Eggert*).
Patronyymi tai matronyymi ei siis koskaan
periydy, vaan se muodostetaan aina lapsen
vanhemman nimestä. Sitä ei myöskään voi
siirtää puolisolle. Ne islantilaiset, joilla on
oikeus käyttää sukunimeä, voivat valita,
käyttävätkö sitä patronyymin tai matro-
nyymin lisäksi vai sijasta.

Vuodesta 2019 lähtien Islannissa on voi-
nut merkitä väestörekisteriin sukupuolek-
seen neutraalin (ei mies eikä nainen). Su-
kupuolensa neutraaliksi merkinneet islantilaiset
voivat käyttää patronyymissaan tai
matronyymissaan sukupuolineutraalia jäl-
kiosaa *bur* (esimerkiksi *Jónsbur, Guðrúnar-
bur*). Sana *bur* on saanut vaikutteita runol-
lisesta poikaa merkitsevistä sanasta *bur*,
mutta se on suunniteltu sukupuolineut-
raalia käyttöä varten ja tarkoittaa (jonkun)
lasta.

Vaikka patronyymi tai matronyymi
on suurimmalla osalla islantilaisista ikään
kuin sukunimen paikalla, sitä ei käyte-
tä täysin samalla tavalla kuin sukunimeä
muissa Pohjoismaissa. Esimerkiksi medias-
sa ei viitata ihmisiin pelkällä patronyymilla
tai matronyymilla ja henkilönnimet aak-
kostetaan etunimen mukaan.

Suomessa patronyymeja tai matronyymeja ei juuri ole käytetty kansan keskuudessa

Myös Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa
on historiallisesti käytetty patronyymeja
ja matronyymeja ihmisten yksilöimiseen.
Sitemmin patronyymit ovat vakiintuneet
periytyviksi sukunimiksi (esimerkiksi *An-
dersson, Jensen, Nilsen*). Myös Suomessa
ruotsinkielisiä patronyymeja on vakiintu-
nut sukunimiksi. Kaikki Anderssonit eivät
siis ole Andersin poikia. Ruotsissa, Norjas-
sa ja Tanskassa on kuitenkin mahdollista
ottaa oman vanhemman nimeen perustuva
patronyymi tai matronyymi sukunimeksi
(myös sellainen, jonka lopussa on tyttä-
reä merkitsevä sana) sekä Norjassa ja Tanskas-
sa myös välinimeksi.

Suomessa patronyymeja tai matronyy-
meja ei historiallisesti juuri ole käytetty
kansan keskuudessa, mutta koska väestö-
kirjanpito perustui ruotsalaiseen käytän-
töön, esimerkiksi kirkonkirjoihin lisättiin
usein ihmisen etunimen perään patronyy-
mi. Aviottomille lapsille merkittiin matro-
nyymi. Suomenkieliset patronyymit eivät
ole vakiintuneet sukunimiksi samaan ta-
paan kuin ruotsinkieliset, mutta muuta-
mia *poika*-loppuisia sukunimiä on käytössä
(esimerkiksi *Ollinpoika*). Nykyisen etu- ja
sukunimilain mukaan patronyymin tai
matronyymin voi antaa etunimeksi (esi-
merkiksi *Matintytär, Maijanpoika*). Se ei
kuitenkaan saa olla ainut eikä ensimmäi-
nen etunimi.

Samanlaista ja erilaista

Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan ni-
milaeissa on siis pieniä eroja esimerkiksi
etunimien määrän ja sukupuolen suhteen,
mutta pääpiirteissään maiden nimikäy-

tännöt ovat keskenään hyvin samanlaiset. Kaikilla tulee olla yksi tai useampi etunimi ja sukunimi. Lisäksi norjalaiset ja tanskalaiset käyttävät välinimiä.

Islannin nimikäytäntö sen sijaan poikkeaa selkeästi muista Pohjoismaista. Henkilön päänimi on hänen etunimensä, jota islantilaiset käyttävät myös esimerkiksi julkisuuden henkilöihin viitattaessaan. Etu-

nimien lisäksi käytetään patronyymia tai matronyymia. Sukunimiä on vain harvoilla.

Kirjoittaja toimii nimistöhuoltajana Kotimaisten kielten keskuksessa.

Artikkeli on aiemmin julkaistu Kielikello-lehdessä 2/2022.

Tärkeimmät lähteet ja lisää luettavaa

1. [Suomen etu- ja sukunimilaki \(Finlex\)](#)
2. Sirkka Paikkala: [Uusi etu- ja sukunimilaki voimaan \(Kielikello 1/2019\)](#)
3. Ruotsin henkilönimilaki: [lag om personnamn](#)
4. Norjan henkilönimilaki: [lov om personnavn](#)
5. Ivar Utne: [Mellomnamn – for offentlig bruk? \(Språknytt 2/2015\)](#)
6. Tanskan nimilaki: [navneloven](#)
7. [Tanskan luettelo hyväksytyistä etunimistä](#)
8. Sirkka Paikkala: [Mikä on Gro Harlem Brundtlandin sukunimi? \(Kielikello 3/2011\)](#)
9. Islannin henkilönimilaki: [lög um mannanöfn](#)
10. Islannin nimilaista englanniksi: [Registers Island. Names Islannin hyväksytyjen etunimien rekisteri](#)
11. Elina Wihuri: [Kenen poika Jón on? \(Kieli-ikkuna 17.6.2007\)](#)

Tykkää Kielineuvostosta Facebookissa!

Yhdyssana vai sanaliitto, siinä pulma

Yhdyssanojen virheellinen erilleen kirjoittaminen aiheuttaa monissa huvitusta tai jopa närkästystä. Usein myös sanojen merkitys on aivan eri riippuen siitä, kirjoitetaanko ne yhteen vai sanaliitoksi. *Isovarvas* on esimerkiksi jalan ensimmäisen varpaan nimitys, kun taas *iso varvas* voi olla mikä tahansa isokoinen varvas.

Sanojen yhdistäminen on nykysuomen yleisin sananmuodostustapa. Kotimaisten kielten keskuksen asiantuntijoiden mukaan Kielitoimiston sanakirjan yhteensä yli 104 000 sanasta reilut 61 000 sanaa eli yli 60 prosenttia on yhdyssanoja. Lisäksi voi olla kiinnostavaa tietää, että 5 615 näistä yhdyssanoista koostuu kolmesta tai useammasta sanasta. Vuosien 2009–2022 uusista sanoista yhdyssanoja oli peräti 63 prosenttia.

Mikä sitten tekee sanasta yhdyssanan? Kielitoimiston sanakirjan mukaan sana on ”kielen pienin itsenäinen (yhdeksi kirjainjaksoksi kirjoitettava) merkityssisältöinen rakenneos”, ja yhdyssana puolestaan on ”kahdesta tai useammasta yhteen kirjoitettavasta sanasta koostuva sana”.

Yhteen vai erikseen

Kielioppaissa kerrotaan, että kun peräkkäisen sanajonon sanat muodostavat yhden käsittekokonaisuuden, ne kirjoitetaan yleensä yhteen yhdyssanaksi. Sanat kirjoitetaan yhteen aina, kun ensimmäinen sana on perusmuodossa eli nominatiivissa oleva substantiivi, esimerkiksi *lumisade*, *suora-toistaa* tai *täytekakku*. Yhdyssanan ensimmäinen sana on yhdyssanan *määriteosa* ja toinen sana sen *perusosa*.

Jos kuitenkin sanajonon ensimmäinen sana on adjektiivi tai jossain muussa sijamuodossa kuin nominatiivissa oleva substantiivi, kirjoituskäytäntö vaihtelee. Kyseeseen voi tällöin tulla joko yhdyssana tai sanaliitto. Kun kokonaisuus on vakiintunut ilmaisemaan tiettyä merkitystä tai jos se voidaan katsoa termimäiseksi, kyseessä on yhdyssana. Esimerkkejä tällaisista sanoista ovat muun muassa *keihäänheitto*, *matkalaukku* ja *ruskeatukkainen*. Muissa tapauksissa sanat kirjoitetaan erikseen sanaliitoksi, esimerkiksi *kuppi kahvia*, *sen sijaan* tai *lukuun ottamatta*.

Ammattinimikkeet, kuten *autonkuljettaja* ja *sairaanhoitaja*, kirjoitetaan yhteen, mutta jos tarkoitetaan henkilöä, joka ei työkseen aja autoa tai hoida sairaita, käytetään sanaliittoa, esimerkiksi *punaisen auton kuljettaja* tai *sairaanhoidajana toimiva omainen*. Myös eläinrotujen ja kasvien sekä monien ruokalajien nimet kirjoitetaan yhteen. Jos yhdyssanan alkuosana on erisnimi, se kirjoitetaan näissä tapauksissa pienellä alkukirjaimella: *suomenhevonen*, *iranninsusikoira*, *saksankuusi*, *italiansalaatti*.

Isoa alkukirjainta käytetään kuitenkin seuraavissa yhdyssanoiksi hahmottuvissa tapauksissa: *Tanskan-matka*, *Euroopan-kiertue*, *Ruotsin-laiva*. Viimeisin voidaan kuitenkin kirjoittaa myös muotoon *ruotsinlaiva*.

Yhteen tai erikseen

Joissakin tapauksissa sanat on mahdollista kirjoittaa joko yhteen tai erikseen merkityksen muuttumatta: *harmaanvihreä* eli *harmaan vihreä* tai *pikkutyttö* eli *pikku tytö*. Usein kuitenkin yhdyssanan ja sanaliiton merkitykset eroavat toisistaan. *Märkäpuku* esimerkiksi on vesiurheilussa käytet-

tävä erikoispuku, kun taas *märkäpuku* on mikä tahansa märäksi kastunut puku. *Äidinkieli* on se kieli, jonka puhuja oppii ensimmäisenä, mutta *äidin kieli* on joko äidin puhuma kieli tai hänen suussaan oleva elin. Sen, onko kyseessä yhdyssana vai sanaliitto, voi usein kuulla myös puheessa. Suomen sanoissa pääpaino on aina sanan ensimmäisellä tavulla ja sivupaino sen jälkeisillä parittomilla tavuilla. Yhdyssanassa *viikonloppu* painotetaan siis ensimmäistä tavua, kun taas sanaliitossa *viikon loppu* painotetaan molempien sanojen ensimmäistä tavua.

Hyvä muistisääntö on myös se, ettei yhdyssanan osien väliin voi yleensä lisätä mitään, esimerkiksi liitepartikkeliä *-kin*. Ei siis voi kirjoittaa 'puukintalo' mutta sen sijaan on oikein kirjoittaa *suurikin* talo.

Joissakin yhdyssanoissa alkuosa kirjoitetaan erityiseen, vain yhdyssanoissa käytävään muotoon. Tällaisia ovat esimerkiksi *naisenemmistö*, *pieneliö* ja *viberalue*. Joskus yhdyssanan osien välille on sanojen rajan selventämiseksi lisättävä yhdysmerkki. Näin on, kun yhdyssanan määriteosa päättyy samaan vokaaliin, jolla perusosa alkaa: *kanta-asiakas*, *maa-artistokka*. Yhdysmerkkiä käytetään myös, kun yhdyssanan alkuosana on vain yksi kirjain, kirjainlyhenne tai erisnimi: *A-vitamiini*, *e-urheilu*, *EU-parlamentti*, *Bond-elokuva*.

Moniosaisia yhdyssanoja

Yhdyssanat voivat koostua myös useammasta kuin kahdesta sanasta, esimerkiksi *puukerrostalo*, *koulutoimenjohtaja* tai *ylioppilastutkintolautakunta*. Liian pitkiä yhdyssanoja voi kuitenkin olla joissakin tapauksissa syytä välttää, koska se voi vaikeuttaa merkityskokonaisuuden hahmottamista.

Esimerkiksi *maailmancuposakilpailu* hahmottuu helpommin, jos se jaetaan kahdeksi sanaksi: *maailmancupin osakilpailu*.

Yhdyssanan alkuosana voi olla myös kahdesta tai useammasta sanasta koostuva sanaliitto, jolloin sanaliiton jälkeen tulee välilyönti ja yhdysmerkki kirjoitetaan yhteen yhdyssanan jälkiosan kanssa: *Helsingin sanomat -lehti*, *Harry Potter -kirjat*. Jos kuitenkin yhdyssanan alkuosa sisältää yhdysmerkin, ennen määriteosaa ei tule välilyöntiä: *CD-ROM-asema*.

Hankalia tapauksia

Jotkut tapaukset tuntuvat tuottavan kirjoittajille erityisen paljon päänvaivaa. Yksi sellainen tapaus ovat kielten nimet, jotka kirjoitetaan sopimuksen mukaan erikseen, esimerkiksi *suomen kieli* tai *ruotsin kieli*. Jos kuitenkin puhutaan suomen kieltä puhuvasta henkilöstä tai suomen kielellä kirjoitetusta kirjallisuudesta, sana *suomenkielinen* kirjoitetaan yhteen: *suomenkielinen henkilö*, *suomenkielinen kirjallisuus*.

Verbien teon- ja tekijännimijohdokset kirjoitetaan yleensä yhteen määriteosansa kanssa: *pyykinpesu*, *energiansäästö*, *kotiintulo*. Kuitenkin, jos verbijohdos on *-minen*-loppuinen, sanat kirjoitetaan erilleen: *pyykin peseminen*, *energian säästäminen*, *kotiin tuleminen*. Poikkeuksena ovat yhdysverbeistä muodostetut *-minen*-johdokset, kuten *irtisanominen* (verbistä *irtisanoa*), *jällelleenrakentaminen* (verbistä *jällelleenrakentaa*).

Partikkelit kirjoitetaan useimmiten erilleen toisistaan ja muista sanoista: *alun perin*, *ennen kuin*, *ennen kaikkea*, *muun muassa*, *sitä paitsi*. Joissakin tapauksissa kuitenkin kaksi partikkelia muodostavat vakiintuneen kokonaisuuden, joka kirjoitetaan yhteen: *alinomaa*, *vastikään*, *yksin-*

omaan. Partikkeli + päin kirjoitetaan yhteen: *alaspäin*, *poispäin*, *päinvastoin*, kun taas nomini + päin kirjoitetaan erikseen: *kotiin päin*, *meille päin*.

Taipumattomat määritteet, kuten *aika*, *ensi*, *joka* ja *koko*, kirjoitetaan erilleen pääsanastaan: *aika tavalla*, *ensi kerralla*, *joka päivä*, *koko illan*. Joissakin tapauksissa kuitenkin sanaparille on vakiintunut tietty merkitys, jolloin kyseeseen tulee yhdysana, esimerkiksi *ensi-ilta* tai *kokopäivätyö*.

Alkuosa nominatiivissa vai genetiivissä

Mikä sitten määrää, tuleeko yhdyssanan alkuosa nominatiivi- vai genetiivimuotoon? Useimmissa yhdyssanoissa alkuosa on nominatiivissa eli perusmuodossa. Genetiivi- eli omistusmuoto ilmaisee yleensä jotain tiettyä merkitystä, kuten kokonaisuuteen kuulumista tai omistussuhdetta: *järvenranta*, *kuusenhavu*, *salaatinlehti*, *kaupungintalo*. Lisäksi genetiivi voi ilmaista suhteutusta tai vertailua johonkin: *luonnonkaunis*, *suklaanruskea*. Yhdyssanan alkuosa tulee genetiiviin myös, kun loppuosa on verbistä muodostettu tekijää tai tekemistä tarkoittava substantiivi: *keihäänheittäjä*, *kiinteistönomistaja*, *linnunlaulu*. Joissakin tällaisissa tapauksissa alkuosa tulee monikkoon: *lastenhoitaja*, *soidensuojelu*.

Yhdyssanojen taivutuksesta on syytä muistaa, että joissakin yhdyssanoissa myös sanan alkuosa taipuu. Tällaisia ovat muun muassa: *nuoripari* → *nuortaparia*, *omatunto* → *omantunnon*, *kultainennoutaja* → *kultaisennoutajan*, *Iso-Britannia* → *Isossa-Britanniassa*. Joissakin tapauksissa taas molemmat vaihtoehdot ovat mahdollisia: *isovarvas* → *isovarpaan*, *isonvarpaan*; *mustapippuri* → *mustapippuria*, *mustaapippuria*.

Kuten tämän artikkelin lukija voi todeta, yhdyssanoja kirjoitettaessa on muistettava monenlaisia sääntöjä. Siksi on aivan ymmärrettävää, että sanojen kirjoittaminen tuottaa välillä päänvaivaa ja että itse kullekin tapahtuu joskus virheitä. Hyviä neuvoja on kuitenkin saatavilla. Kattavaa tietoa yhdyssanoista on muun muassa Kotimaisten kielten keskuksen julkaisemissa Kielitoimiston ohjepankissa ja Kielitoi-

miston sanakirjassa, jotka ovat verkossa vapaasti käytettävissä. Myös Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksen suomen kielen huoltajilta saa tarvittaessa apua veloituksetta.

Kirjoittaja toimii Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksessa suomen kielen huoltajana.

Linkkejä

1. [Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitoksen suomen kielen huolto](#)
2. [Kielitoimiston ohjepankki](#)
3. [Kielitoimiston sanakirja](#)

Uudissanoja Kielitoimistosta

Vakoilupalloja, tuoppikondomeja ja hybridipunkkeja – lista sanoista, joita Kotus ei ole hyväksynyt?

Joko Kotus on hyväksynyt leijukaisen suomen kieleen? Eikö Kotus voisi kieltää englannista napattua sharenting-sanaa? Kielitoimiston sanakirjan toimittajana saa toistuvasti vastata tämäntyyppisiin kysymyksiin. Tosiasiassa Kotus, Kotimaisten kielten keskus, ei anna sanoille hyväksyty- tai hylätty-leimaa.

Kieleen hyväksymistä ei tarkoita myöskään sanan lisääminen Kielitoimiston sanakirjaan. Vastaavasti jos ilmausta ei ole sanakirjan hakusanana, se ei missään nimessä tarkoita ilmauksen hylkäämistä tai käyttökieltoa. Kielitoimiston sanakirjan tavoitteena on kuvata sitä, mikä on kielessä yleistä, vakiintunutta ja tyypillistä. Sekin, mikä on harvinaista tai tilapäistä, kuuluu kieleen, vaikka ei sanakirjaan.

Harvinaisten ja tilapäisten sanojen

kotipesä Kotuksessa on sähköinen sana-arkisto, Nykysuomen sanatietokanta. Kotuksen sanastajat, Kielitoimiston sanakirjan toimittajat etunenässä, lisäävät tietokantaan vuosittain 4 000–6 000 tietuetta eli sähköistä sanalippua. Niihin kirjataan uusia sanoja, vanhojen sanojen uusia merkityksiä, nuoria fraaseja tai vaikkapa jonkin tutun sanan kuvallista tai muuten uudenlaista käyttöä.

Sanatietokanta on uudissanoille paitsi kotipesä myös odotushuone. Viime kuukausina odotustilaan ovat kotiutuneet esimerkiksi leijukainen monine synonyymeineen, yhdyssanat kuten hybridipunkki, pölyttäjäpalvelu ja tuoppikondomi, sekä englannista lainatut sharenting ja fun dining. Sanat on siis kirjattu Nykysuomen sanatietokantaan, mutta Kielitoimiston sanakirjan seuraavassakaan versiossa niitä ei nähdä. Aika ja kielenkäyttäjät itse näyttävät, mitkä sanatulokkaista jäävät kieleen.

aivopesuri ultraääntä hyödyntävä laite, jota käytetään muistisairauksien hoidossa

fun dining (engl.) hienostuneen ja kalliin fine diningin vastapainoksi syntynyt ravintolakulttuuri, jossa keskitytään ruoan laadun lisäksi mm. ruokailun rentouteen ja tilan viihtyisyyteen

herkkuvero, terveysvero epävirallinen nimitys Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Kansaneläkelaitoksen (Kela) ehdottamalle verolle, joka koskisi terveydelle vahingollisia elintarvikkeita

hybridipunkki kahden ihmisiin tarttuvan punkin, puutiaisen ja taigapunkin, risteymä

kuukautisloma kovien kuukautiskipujen vuoksi myönnettävä palkallinen sairausloma. Kuukautisloman salliva laki hyväksyttiin helmikuussa Espanjassa, ensimmäisenä Euroopan maana.

leijukainen = vakoilupallo

palapelaaja palapelien harrastaja

pölyttäjäpalvelu mehiläispesien vuokraaminen viljelmille hyötykasvien pölyttämistä varten

rotipolitiikka ”kuripolitiikka”, ”järkipolitiikka”, nimitys varsinkin perussuomalaisten harjoittamalle politiikalle, jossa ajetaan mm. ankaraa kuria kouluihin, kovempia rangaistuksia rikollisille ja tiukempia rajoja maahanmuuttoon

sharenting (engl. share + parenting) vanhemman tapa jakaa sosiaalisessa mediassa runsaasti kuvia, videoita ym. tietoa lapsistaan ja perhearjestaan

terveysvero = herkkuvero

toimistokävely Työterveyslaitoksen suosittelema lyhyt kävely istumatyön tauottamiseksi

tuoppikondomi juomalasin venyvä suojakansi, jonka tarkoituksena on estää tyrmäystippojen lisääminen juomaan. Kotuksen kuukauden sana maaliskuussa 2023.

upporikastaa tehdä joku upporikkaaksi, erittäin varakkaaksi

vakoilupallo, vakoojapallo, leijukainen (engl. spy balloon) säähavaintopalloa muistuttava ilma-alus, jonka elektroniikan avulla on mahdollista kerätä tiedustelutietoja vieraan valtion alueelta. Kotuksen kuukauden sana helmikuussa 2023.

vakoojapallo = vakoilupallo

vassutekniikka, wassu (ark.) luisteluhiihdon Wassberg-tekniikka, jossa jokaista liukua vauhditetaan saavatyönöllä

velkavaalit nimitys kevään eduskunta-vaaleille, joiden keskeiseksi teemaksi nousi valtion velkaantuminen

wassu (ark.) = vassutekniikka

Ilona Paajanen

Kirjoittaja on Kielitoimiston sanakirjan toimittaja. Kuukauden sanat löytyvät Kotimaisten kielten keskuksen verkkosivuilta osoitteesta [kotus.fi/nyt/kuukauden_sana](https://www.kotus.fi/nyt/kuukauden_sana)

Miksi on tärkeää etsiä vuoden ruotsinsuomalaisista sanaa?

Tätä kysytään usein Sveriges Radio Finskalta. Ruotsin Radion suomenkielinen kanava on etsinyt yleisöäänestyksellä Vuoden ruotsinsuomalaisista sanaa vuodesta 2016 saakka. Nyt hankkeesta on muodostunut jo perinne.

Yleisö saa siis esittää ehdotuksiaan Vuoden ruotsinsuomalaiseksi sanaksi. Ilmauksessa yhdistyvät kielet ja kulttuurit tavalla, joka tavoittaa jotain keskeistä juuri ruotsinsuomalaisesta kokemusmaailmasta. Kuulijoiden ehdotuksista Kielineuvoston

kielenhuoltajat valitsevat kymmenen finalistia, joista yleisö äänestää voittajan.

Samaan aikaan, kun sanan etsintä aiheuttaa ilahtuneita reaktioita ja keskustelua ruotsinsuomalaisesta arjesta uniikkeine ilmauksineen, esitetään meille myös usein kysymys: Miksi sekoitatte kieliä? Eikö teidän kuuluisi vaalia puhdasta suomen kieltä?

Vuoden ruotsinsuomalaisen sanan etsintä sai alkunsa pohdinnasta, millaisia ilmauksia ruotsinsuomalaiset käyttävät,

Ruususanaehdokkaita ruotsinsuomalaisten lipussa.

kun suomensuomesta ei oikein löydy kattavaa sanavastinetta ruotsalaisille sanoille. Toimituksessa mietittiin, millaisia luovia ja hauskoja sanontoja syntyy ruotsinsuomalaisten arjessa.

Sveriges Radio Finskan moninaisiin tehtäviin kuuluu suomen kielen ylläpitäminen ja elvytys, toisaalta myös kielellisen perinteen dokumentointi.

Ruotsissa puhutaan suomea monella tavalla ja tasolla. Suomen kielen status Ruotsissa on ollut heikko, ja asia, jota ei usein kuntatasolla priorisoida. Moni on kadottanut kiелensä, koska ei ole saanut sitä oppia. Ehkä kielen käyttöä on myös hävetty. Vaikka suomen kielen status on viime vuosina jossakin määrin noussut, on monessa kunnassa yhä vaikeaa saada suomenkielistä opetusta. Väliin on jäänyt ruotsinsuomalaisia sukupolvia, jotka eivät voi opettaa

lapsilleen suomea puhumalla sitä kotona, koska eivät itse kieltä oppineet. Tätä historiallista taustaa vasten Ruotsi on täynnä eri tasoisia suomen kielen puhujia.

”Täytyy hyväksyä, että puhuu kieltä sillä tasolla kun osaa, voi heittää sekaan eri kieliä. Ei pidä hävetä”, Näin kielellistä kokemustaan kuvasi artisti Markus Krunegård haastattelussaan Sveriges Radio Finskalle. Tunnettu indie-muusikko oli juuri debytoinut haastattelun yhteydessä suomenkielisenä sooloartistina.

Mitä tulee ”puhdaskielisyyteen” suomea puhuttaessa – kaikille se ei ole mahdollista. Osa

Täytyy hyväksyä, että puhuu kieltä sillä tasolla kun osaa, voi heittää sekaan eri kieliä. Ei pidä hävetä.

taas saattaa puhua niin sujuvaa suomea, että ruotsinsuomalaisten sanojen ujjuttaminen puheeseen on valinta, kielellä leikitte- lyä ja sen rajojen laajentamista.

Keveästi, leikkimielellä ja uteliaina lähdettiin liikkeelle kartoittamaan ruotsinsuomalaisten omia sanoja ja paljon kiinnostavia, kekseliäitä ja hauskoja ehdotuksia on vuosien varrella tullut.

kiemielellä ja uteliaina lähdettiin liikkeelle kartoittamaan ruotsinsuomalaisten omia sanoja ja paljon kiinnostavia, kekseliäitä ja hauskoja ehdotuksia on vuosien varrella

Kielen säilyttäminen edellyttää sekä perheettä valtiontasolla tuettua mahdollisuutta oppimiseen – ja siihen liittyy sanaston sekä kielio- pin opettelu. Toisaalta myös juuri leikkisyydel- lä on sijansa kielen oppimisessa. Kuten myös sillä, että saa käyttää kieltä omalla tavallaan, joka on kytkök- sissä juuri omaan kokemusmaail- maan ja tuttuihin sanoihin.

”Keveästi, leik-

tullut,” kertoo yksi hankkeen alullepani- joista, toimittaja Merja Laitinen.

Ruotsinsuomalaisen sanan haku teh- dään pilke silmäkulmassa, mutta taustalla on myös vakavampi tavoite: Sveriges Radio Finskan tehtävä on paitsi nostaa esiin ruot- sinsuomalaista kulttuuria, mutta olla myös mukana luomassa tunnetta identiteetistä, symboleja yhteenkuuluvuudelle.

Mikä meitä ruotsinsuomalaisia yhdis- tää? Mikä erottaa meidät ruotsalaisista ja toisaalta suomalaisista? Ehkä pilkahds ymmärrystä katseessa, kun toinen ruotsin- suomalainen sanoo: ”Parasta mitä tiedän, on nukkuma-aamu ja pitkät fiikkatauo-”.

Kirjoittaja on SR Finskan toimittaja.

Vuoden ruotsinsuomalaiset sanat

fiikata (2016)

fiksata (2017)

nukkuma-aamu (2018)

myyssata (2021)

swishata (2022)

blipata (2023)

Oikolukeminen ja meänkieli

Oikolukeminen on tärkeää hommaa vaikka sitä ei olla tehty niin kauan meänkielellä. Se tarkoittaa sitä ette kattoa tekstin läpi ja hunteerata jos olis voinu vaihettaa jotaki eli ottaa poies tekstistä sitä mikä oon väärin eli epäselvästi kirjoitettu. Lukea tekstin ja oikasta sen miten se nyt sopis siihen minne se teksti sitten julkasthaan! Ja oikolukua mie tehen ylheensä jos oon runoja eli muita kertomuksia jotka ei ole historillisia, ja useasti jos oon ruottinkielisiä käännöksiä teksteistä. Mie tehen nykysin töitä Isofissa meänkielen kielenhuoltajanna, ja mie olen kans reaktööri Meänmaan avisille ja tehen paljon käännöksiä ja oikolukuja ja olen kans itte

kirjailia. Mie meinasin siksi kertoa vähä oikolukemisesta ja miten sitä voipii ajatella ko oikolukkee meänkielisiä tekstejä.

Mutta miksi sitte oikoluku oon tärkeää?

Oon monia hyviä esimerkkejä ette miksi oikoluku oon arvokasta hommaa ja ette miksi meän pitäs sille antaa aikaa. Yhteistyö oikolukian ja kirjottajan välilä tekee parempia tekstejä, ja se oon kauhean tärkeää jos halvaa ette lukiat esimerkiksi ymmärtää mitä kirjottaja yrittää kertoa. Se kans opettaa kirjottajan kirjottamhaan paremin, ja oppii kans itte miten sitä voipii kirjottaa erilä tavoila. Oikoluku paran-

taa kans lukemisen ja lukemiskokemuksen ja nostaa tekstin kvaliteettia. Hyvä kans muistaa ette tekstin kirjottaminen on aina ollu kollektiivinen työ, se on tärkeä ettei aina usko ette sitä pittää yksin yrittää kaikkea prupleemia ratkasta. Kaikki ehotukset jotka kirjottaja saapii on ylheensä kehittäviä, kirjottajalle ja tekstile, ette jos on itte kirjottaja eli sanaseppä niin ei saa ottaa kovin ittheensä jos tullee paljon ehotuksia, se vain tarkoittaa sitä ette oikolukija välittää tekstistä, ja kirjottaja oppii siinä kans ette miten sitä kirjottamista voipii harkita eri tavoin, ja miten eri lukijat näkkee sinun kirjutukset. Lukija ottaa paremmin vasthaan tekstin jos se on oornikhiin laitettu. Teksti jonka kans ei olla työskennelty kunnola ei ylheensä paineta kirhjaan tai avishiin.

Oikolukea meänkieltä on joskus aivan eri asia ko oikolukea ruottinkielisiä tekstejä, tietenki. Erilaisia ehtoja tullee silloin vasthaan jos on kieli missä ei välttämättä ole kaikkia sanoja standardiseerattu eli ees koskhaan ennen ole kirjutettu alas kertomuksia omala äitinkielelä. Siksi joskus oikolukeminen tarkoittaa ettei ees koske teksthiin jotka on lähetetty oikolukemiseen. Ettei vaiheta mithään tekstissä. Seki on valinta, ettei tehä mithään. Oon tärkeä respekterata minuriteettikielen ehtoja, ja kuunela kirjottajan haluja, ette mikä on oikea valinta tekstile. Aika paljon standardia on olemassa, jotku sanat on eläny jo kauan ja niitä voipii antaa esimerkkinä, jos niitä löytää. Oon kans tärkeää ottaa huomioon mitä kirjottaja haluaa sanoa, ja mitä kertomus yrittää näyttää. Yhteistyö ei toimi jos tekstin tarkotusta ei respekteraa. Oikolukijanna saat nostaa ja näyttää meänkielen varieteettia, esimerkiksi voi

kirjottaa ette mistä päin kirjottaja oon kotosin siihen tekstin mukhan julkasussa, eli mitä varieteettia kirjottaja käyttää. Tämä on hyvä tapa nostaa kieltä erilä laila jos haluaa ja oon mahdollisuus sitä tehä.

Kritiikki

Kritiikistä häättyy muistaa se asia, ette tämmöessä kontekstissa se ei tarkoita ette olla ilkeä eli valittaa ko se tarkoittaa vain ette avustaa tekstiä, ja sitä joka sitä kirjottaa, ette siitä tulis niin hyvä ko oon vain mahdollista. Jos kirjailia haluaa niin kritiikki voipii olla kans vähä kieliharjotusta kummalekki, useasti tämä tapahtuu jos oon kysheessä käänös. Niin oppikaa yhdessä!

Kritiikki ei ikinä ole henkilökohtanen ko vain ette helpottaa ymmäystä lukijalle ja ottaa framile kirjailijan meiningin. Älä ikinä kritiseeraa varieteettia eli kirjottajan kielen kykyä eli tietoa, fokuseeraa tekstin tarkotusta ja mahdollisuuksia. Saattaako sen saaha selvemmäksi, eli voipiiko siihen laittaa käänöksen vierekhäin. Tarkotus ei ole ette säikyttää poies kirjailiaa ko saaha enemmän ihmisiä kirjottamaan meänkielä. Ei ole oikeaa eli väärää tappa jos oon kysheessä kieli jonka kirjottaja ei ole saanu oppia kirjottamaan eli lukehmaan. Jos itte haluaa ymmärtää paremmin ette minkälaisia varieteettejä oon olemassa ota apua toisilta kielenkäyttäjiltä ja sanakirjoista. Muistakaa ette kerroin ette tekstin tekeminen on ylheensä kollektiivinen työ, sitä oon vaikea yksin tietää kaikkea.

Kaikki valinat oon valinta, mie kirjotin tästä vähäsen jo, mutta se on hyvä hokea ja toistaa. Oikolukeminen voipii tarkoittaa kans ette vain antaa tekstin olla niinku se oon, jos se oon selvä ja jos siinä oon esimerkiksi monta eri kieltä ette se selviää se

kertomus, niin anna olla. Se saattaa olla ette se on tarkotettu, kommunisteeraa kirjailian kans! Useasti runojen kans on vähä enemän vaphautta, ja ehkä vain voipii antaa sanaesimerkkejä, taas on tärkeää kommunisteerata kirjailian kans ette miten se halvaa sen tehä, näyttää eli laittaa tekstin yhtheen. Älä vaiheta tekstiä ilman ette kirjailia tietää, heän pittää aina saaha se oikoluku minkä on tehty ette voipii hyväksyä sen. Kommunikointi on tärkeää ettei vaiheta liian paljon teksteissä ette kirjailian kokemukset eli muistot vaihtuu.

Lopuksi mie vain toistan näitä asioita jotka on hyvä muistaa:

- Oikoluku on tärkeää, se on oppimisprosessi kielen ja tekstin kirjottamisen taion takana. Oikoluku tekkee meistä paremat lukijat, kirjottajat ja kielenkäyttäjät.
- Kyse ei ole aina gramatiikasta, joskus se on vain runo eli kertomus niin niinkö met puhuma. Ei kaikki puhu grammatisesti oikein, kommunisteera kirjailian kans!
- Ota apua toisilta lukijoilta eli kielenkäyttäjiltä eli kääntäjiltä. Eli sanakirjoista apua.
- Korrigereera varieteetin kautta jos konteksti sallii sen, ja jos kirjailia haluaa ommaa varieteettiä nostaa. Kysy ”Miten sie ruukaat sanoa?”, esimerkiksi.
- Anna hyvää ja relevanttia kritiikkiä, fokuseeraa ketomuksheen eli runon sisälthöön.
- Säilytä ja varjele kertomuksia ja kokemuksia, mutta varsinki muistoja.

Kirjottaja on meänkielen kielenhuoltaja Isofissa. Tämä teksti on hänen presentasuuni meänkielen päivän seminaarista 27 fepryaaria 2023, Stockholmissa.

Parantava kirjottaminen – palata perinthöön

Ette tekstien kirjottamisheen oon vaikea suhtautua neutraalisti. Varsinkin jos se oon teksti jotka muut lukkee eli jos se olis teksti kirjetettu kielelä, jota et oikein ossaa. Niin ko meänkielelä, jota ei useasti käytä kirjetuskielenä. Voi olla vaikea saaha ittensä ymmäretyksi kielelä, joka tuntuu ouvolta. Mutta oon kans mahollista kirjettaa omale ittele, niin ette vain sie itte ymmäret. Onneksi ei ole olemassa sääntöjä ette miten esimerkiksi kirjettaa päiväkirjaa. Voit kirjettaa usealla kielelä samhaan aikhaan ja tehä tekstistä kokohnaan sinun oman. Ette vain kirjettaa ittele oon kans arvokasta. Oon olemassa erilaisia työkalu-

ja, joita monet kirjailliat ja sanasepät käyttävä ette ymmärtää joko itteä eli karaktääriä, joitten kansa ne työskentelevä. Eli kirjettaa kokemuksista, eli ajatuksista ja ideoista ette muistais myöhemin elämässä ette mitä silloin tapahtu. Tämä oon tapa kirjettaa, joka voi kans olla parantava. Näytän tässä muutamia esimerkkejä siitä, kunka kirjetaminen voi siirtää ahistuksesta poies, ehkä jopa vaihtua parantamisheen.

Nyt oon olemassa monia kursia, jotka käsittelevä parantamista kirjetuksen kautta, ja monia erilaisia työpajoja, jossa voi tutkia, mitä kirjetaminen vois tarkoittaa sulle. Mutta millä tavala kirjetaminen

vois olla parantava? Tutkimukset osottava monia etuja säännöllisestä kirjottamisesta, mutta silloin kirjoittaminen häätty kans tuntua tärkeältä eli ette sillä olis merkitystä. Kirjotuksen häätty tulla rehelisestä paikasta. Se voi olla mitä tahansa, päiväkirja eli muisthiinpanoja eli vain kaikki ajatukset jätetty sivule ette voi pyssäyttää mielen pyörimisen. Tämmösellä kirjotuksella ei mielelhään pitä olla lukija mielessä, mutta ette teksti oon olemassa vain sinua varten, se voi olla tapa päästää irti jostaki eli käsitellä jotaki hankalaa. Näitten ajatusten purkamisen voi olla suuri helpotus ja joissaki taphauksissa jopa johtaa teksthiiin, jonka halvat jakkaa toisile. Se tärkeä asia oon ette tuntee ette omistaa oman kertomuksen ja samala omila ehoila kirjottaa jotaki mikä antais jotaki ittele. Se oon myös tapa tulla toihmeen oman perinön kansa eli oman surun ja ilon kansa.

Rakenna oman paikan

Tämä oon sinun oma paikka, täälä oon vaphaus kirjottaa mitä haluat, eikä ole oikeaa ja väärää tappaa eli kukhaan muu sanomassa, ette sinun pitä tehdä se eri tavala. Kohtele omia tekstiä niinku ystävää ja yritä jättää oma kritiikki porstuhaan. Teksti häätty olla turvalinen paikka ilmasta itteä. Ja joskus kans paikka, jossa voit löytää ittesti eli oppia tuntemhaan ittesti eri tavala. Mitä oikeasti ajattelen, mikä oon mulle tärkeää? Ensimmäinen askel oppimisheen oon ette päättää mitä kirjottaa. Se oon kans ensimmäinen askel hyväksymisheen ommaa tekstiä ja omia kirjotuksia.

Vähentä ahistusta

Kirjottaminen voi levätä ajatuksia, ajatusten kirjottaminen paperille ja tallentami-

nen myöhempää käyttöä varten tarkottaa, ette ajatukset ei enää pyöri päässä ja voi lopettaa prupleemien hunteeramisen eli murehtimisen, jos net murhheet saava toisen paikan. Se voi olla helpotus ette saaha poies net ahistavat ajatukset paperille. Eli nähä net prupleemit musta valkosella kirjotettu alas voi pienentää net prupleemit, eikä net ehkä tunnu niin suurilta enhään. Sonja Lyubomirsky, onnellisuustutkija ja Kalifornian yliopiston pufessori, kirjottaa sen kirjassa *The Tool of Happiness*, ette ”kirjottaminen oon tapa vaphauttaa ittesti negatiivisistä ajatuksista - ko net oon kirjotettu paperille, ne usein jäävät sinne - joten voit jatkaa.”

Saat valtaa omasta tarinasta

Oman paikan luominen tekstilä, jossa oma tarina voi tapahtua, oon hyvä tapa saaha raakoja ajatuksia alas ja luoa ymmärtäväinen tila. Paniikki voi muuttua To-Do-listoiksi, kaaos voi jättää kropaa ja joutua paperille. Väärinymmärretyt kommentit voi käsitellä omassa rauhassa. Oon maholista löytää lohtua ja voi tuntua voimakhaalta kirjottaa kokemukset muisthiin ja tuntea, ette otat oman tarinan haltuuun. Nämä kirjotetut kokemukset ovva niinkö kirje ittele, jonka voit myös lukea ja pohtia myöhemin.

Kirjottamisen alottaminen voi tuntua ylivoimaselta, jos et ole kirjottanu ennen eli luulet, ette et ole kirjottaja. Mutta ajattele ette se vain oon matka, johon vain sie voit osallistua ja jossa ensimmäinen lause vain näyttää tietä toishele lausheele. Ja vähän ajan päästä olet jo luonu hengitystilan eli juuri sulle paikan, jossa voit jakkaa ajatuksia ittesti kansa. Alusta, jossa voit käsitellä ajatuksia, prupleemia ja ehkä jopa ratkasta

niitä. Loppujen lopuksi dokumentoit osia elämästä, jossa surua ja kipua oon käsitelty, jossa vanhat muistot ja ajatukset kohtaava. Ehkä löytät vanhan tekstin, jota vähän häpeät, se oon hyvä asia. Se tarkoittaa vain sitä, ette olet kehittyntyny sen jälkheen, ko kirjoitit tuon tekstin, ja voit ehkä tähänään kirjottaa ja löytää jotaki uutta, jota saatat myöhemmin hävetä. Se oon tärkeä osa kirjoituselämän prosessia, jossa oon tärkeää ja vappaata saaha kokkeila.

Alota vaikka pian, kirjota vähemmiten 10 minuttia joka päivä – mistä vain – neljän päivän aikana. Kirjota tärkeistä asioista jokka sulle kuuluu, ja yritä olla utelias ja rehellinen itteä kohtaan. Kirjota kaikila kielilä mitä sulla oon jos ei yksi kieli riitä. Älä päästä kynnää ja kirjota jatkuvasti 10 minuttia, laita timeri soihmaan. Tästä alkaa sinun oma kirjoitettu tarina.

Kirjottaja oon kirjailija, retaktööri ja kirjalisuustietheitten maisteri ja tekkee töitä Isofissa meänkielen kielenhuoltajanna.

”

Until I am free to write bilingually and to switch codes without having always to translate, while I still have to speak English or Spanish when I would rather speak Spanglish, and as long as I have to accommodate the English speakers rather than having them accommodate me, my tongue will be illegitimate. I will no longer be made to feel ashamed of existing. I will have my voice: Indian, Spanish, white. I will have my serpent's tongue – my woman's voice, my sexual voice, my poet's voice. I will overcome the tradition of silence.

Lähtheet:

Goswami, Uddipana [How to heal through life writing](#)

Tidningen Skriva [Det läkande skrivandet](#)

Anzaldúa, Gloria, Borderlands: the new mestiza = la frontera, Fourth edition, 25th anniversary., Aunt Lute Books, San Francisco, 2012

KORT OM INNEHÅLLET – PÅ SVENSKA

- 3** Chefredaktörens spalt.
- 5** Juhani Niemi berättar om poeten Larin-Kyösti.
- 6** Tijana Perišić har kartlagt de svenska kommunernas webbplatser. Här berättar hon vilken information som finns på finska och meänkieli.
- 18** Maarit Jaakkola presenterar en finskspråkig workshop om serieteckning.
- 22** Petra Saarnisto skriver om nordiska personnamn – om likheter och skillnader.
- 28** Tarja Larsson skriver om sammansatta ord i finskan.
- 32** Ilona Paajanen presenterar ett antal nyord i finskan.
- 34** Laura Santala presenterar årets sverigefinska nyord: blipata.
- 37** Meri Alarcón skriver på och om meänkieli.
- 43** Kort om innehållet på svenska

Kieliviesti

Kielineuvoston ruotsalais-suomalaiset sanastot

- luovat yhtenäisyyttä ruotsin-suomalaiseen termistöön
- ovat hyödyksi niin kotona kuin työpaikalla

Tilaukset: 0200-27 55 55 tai suomi@isof.se

